

הישיבה השישים ושמנה של הכנסת העשירית

יום שני, י"ג באדר התשמ"ב (8 במרס 1982)

ירושלים, הכנסת, שעה 10:04

א. הודעת יושב־ראש הכנסת

נבצר ממני לעמוד בלוח הזמנים, שכן אורחנו המכובד, נשיא צרפת מר פתנסואה מיטראן, ביקש להתבודד למשך עשרים דקות בלשכתי כדי ללשט סופית את נאומו.

בהזדמנות זו הנני מבקש להביע תודה לכל חברי הבית על שיתוף הפעולה וההבנה ועל המאמץ שהשקיעו למען הצלחת המבצע.

הי"ר מ' סבידור: חברי הכנסת, אני פותח את הישיבה. אני רוצה למסור שתי הודעות.

ראשית, אני בא להתנצל על האיחור שחל בפתיחת הישיבה החגיגית ביום ה', 4 במרס 1982. שומה עלינו להקפיד על לוח הזמנים, גם זה קשור בכבודה של הכנסת. לצער הרב,

ב. דברי יושב־ראש הכנסת במלאות חשע שנים להירצחן של ארבע בנות ישראל בסוריה

כבני־ערוכה עלי־ידי השלטונות ונמנעת מהם זכות יציאה מגבולות המדינה — דבר הנוגד לחלוטין את האמנה הבין־לאומית לזכויות האדם, שסוריה חתומה עליה. מצב משפיל ומרעא זה גורם לכך, שמשפחות מספר אוורות עזו לחפש מפלט תוך סכנת חיים, וכשהאנשים נתפסים — הם נזרקים לבית־כלא וגחשפים לעינויים קשים, וכבודם וזהותם היהודית מושפלים.

חברי הכנסת, כידוע לכם, היהודים בסוריה סגורים בגטו חיים בפחד מתמיד. ואנו מתקשים להבין את מניעיו של שליט סוריה, הנשיא חאפז אל־אסאד, שקשייו מבית כה רבים, להחזיק בשארית הפליטה של יושב יהודי ולהתעלל בה.

נוכח המצב הפנימי המעורער וההתרחשויות האחרונות הולכת וגוברת החרדה מפני הסכנה לגורלם ולחיהם של אחינו היהודים בסוריה. מעל במה זו הנני קורא לנשיא סוריה חאפז אל־אסאד להעניק ליהודי סוריה זכות הגירה חופשית, כמקובל לגבי יתר אזרחי המדינה.

אכן, עם העלאת זכרן של ארבע הבנות שנרצחו, הננו מודהים היום עם אחינו היהודים בסוריה ומצהירים, שמדינת ישראל לא תשקוט ולא תנוח עד שיצא לחופשי אחרון יהודי סוריה ויגיע לחוף מבטחים.

הי"ר מ' סבידור:

חברי הבית, היום מלאו חשע שנים לרציחתן של ארבע בנות יהודיות, אשר ניסו לכרוח מדמשק ולצאת לחופשי. הן נתפסו בגבול לבנון, עונו באכזריות, נאנסו ונרצחו כדם קר על־ידי שליחי השלטון, וגוויותיהן המבותרות נזרקו בתוך שקים בגטו היהודי בדמשק והובאו לקבורה ביום י"א באדר התשל"ד.

הכנסת מתייחדת עם זכרן של לולו זיבאק בת 28, מול זיבאק בת 26, פרח זיבאק בת 20 וחיה סעד בת 18, שקיפחו את חייהן בנסיבות טרגיות אלו.

ומן של ארבע הצעירות זועק מן האדמה וקורא לנו להחליץ ככל דרך להצלת היהודיות שעדיין חיות בסוריה, כדי לפרוץ את השערים הנעולים. עקב המצב החמור השורר בסוריה יש כיום כ־400 — 500 צעירות יהודיות שעברו את גיל הנישואין, ואין באפשרותן להינשא ולבנות לעצמן משפחה ובית משלהן. זאת בעיה הומניטרית ולא פוליטית, ומעל במה זו אני קורא לכל הפרלמנטרים ואנשי הרוח בעולם כולו להתקומם נגד דריסה אכזרית של הזכויות הבסיסיות של נשים, מוכות גורל אלה.

אולם אין הבעיה מצטמצמת בגורל הכנות בלבד. בסוריה עדיין מתעללים בשארית הפליטה, כ־5,000 נפש, המוחזקים

ג. הצעה לסדר־היום

המתרחש ברמת־הגולן

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, מה שקורה עכשיו ברמת־הגולן הוא, שצבא הטיל מצור על הרמה, או נכון יותר על ארבעת הכפרים של התושבים הסוריים; הוא מתק אוחם

הי"ר מ' סבידור:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעות לסדר־היום, ותחילה הצעה מס' 832, של חבר הכנסת וילנר: המתרחש ברמת־הגולן. רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר וילנר.

ד"ר, כן 16, ממגיד-אל-שמש, נעצר והוכה קשות, ואיימו עליו שאם לא יקבל תעודת זהות, לא ירשו לו לגשת לעדרים שלו ולא יאפשרו לו לצאת עם העדר.

הוצאו הוראות שאסור ליותר מ-2 — 3 אנשים להכנס או אפילו ללכת ברחוב.

זה ימים מספר מנתקים את החשמל בכל ארבעת הכפרים מ-6 בערב עד 6 בבוקר. בחשכה, באמצע הלילה, רכב צבאי עובר ברחובות הכפרים, מקים רעש איום, כדי להדיר שינה מהתושבים ולהתעלל בהם. אנשי צבא עם פנסי לילה מסתובבים בין הבתים ומנסים להציץ דרך החלונות כאמצעי הפחדה. גם ביום מסתובבות קבוצות של חיילים המתנכלות לתושבים ומפחידות אותם.

עושים בעיות לאנשים חוקקים באופן דחוף לבית-חולים. מעכבים אותם כמחסומים. היו מקרים שילדים הגיעו לבית-חולים בצפת במצב קשה ביותר כתוצאה מההתנהגות הוואת. ילד בן 7 — עמל ספדי, בנו של ערף ספדי, אחד העצורים המינהליים — כאשר אמו לקחה אותו למשרד הממשל כדי לקבל אישור לצאת לבית-חולים, אמר לה הקצין: "למה חיקחי אותו לישראל? — קחי אותו לסוריה". רק אחרי חמש שעות, ולאחר התערבות רופא צבאי, אפשרו להם להגיע לבית-חולים. היתה לו דלקת ברגל והוא נאלץ לעבור ניתוח. בבית-חולים בצפת מאושפדים ממונה תושבים — ארבעה ילדים וארבע נשים. השלטונות לא מאפשרים לבני המשפחות לבקר את החולים בבית-חולים. על ספק מה?

התחילו להתנכל גם לאדמות. לכפר מסערה ולכפרים אחרים כבר הגיעו מורדים. מורדים את הקרקעות לקראת הפקעת אדמות של הווקף המוסלמי ואדמות פרטיות בחוואה שאלו אדמות "נפקרים".

דב שילנסקי (הליכוד):

חבר הכנסת ילנר, מה קרה בחמת? ספר לנו מה קרה בחמת.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

מאיר ילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

עד כה נלקחו אדמות רבות והוקמו עליהן התנחלויות, או שהן נמסרו לצבא.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני הירושב-ראש, אפשר לשאול שאלה?

היו"ר מ' סבידור:

אם חבר הכנסת ילנר מסכים.

מאיר ילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לאחר שאמנור נושא זה.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מבקש שתספר מה קרה בחמת. אם אתה יודע, אם לא — אני אספר.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

נגיש הצעה לסדרהיום ותוכל לדבר.

מאיר ילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני מכיר אותך ואת השקפותיך הפשיסטיות. אני מוכן לענות לך.

דב שילנסקי (הליכוד):

לא דיברתי על השקפות. אני שואל שאלה.

מכל העולם, מרעבי אותם, מונע מהם שירות רפואי ורוצה לכפות עליהם כבות אכזרי ביותר ובלתי-אנושי את האזרחות הישראלית.

מה היתה השתלשלות הדברים? לפני שנה ומעלה החליטה הממשלה להכשיר את הקרקע לסיפוח רמת-הגולן על-ידי הוצאת תעודות זהות ישראליות לתושבים הסורים ברמת-הגולן הכבושה. באורח רשמי דובר בתחילה, שתעודות זהות יינתנו למי שיבקשו זאת מרצונם. אולם למעשה הופעלו לחצים קשים ביותר. התושבים התנגדו לקבלת תעודות זהות, חרף ממשתי-פעולה בודדים ומבודדים. הממשלה נאלצה לסגת, אך היתה זאת נסיגה זמנית. עד להחלטת הכנסת מ-14 בדצמבר 1981 לספח את רמת-הגולן הסורית לישראל.

מכאן ואילך החל מסע דיכוי שלא היה כדוגמתו ברמת-הגולן מאז הכיבוש ב-1967. השלטונות הפסיקו לטפל בענייני התושבים עד שיקבלו תעודות זהות ישראליות. התושבים הסוריים ברמת-הגולן סירבו להסכים לסיפוח ולהפוך לאזרחים ישראלים. אז החל מסע עונשים קולקטיביים על תושבי ארבעת הכפרים: מגיד-שמש, מסערה, מוקעתה ועין-קניא.

בגילוי הרעת שהוציאו תושבי רמת-הגולן ב-13 בפברואר נאמר — אני מצטט: "אנו תובעים לכבד את רגשותינו הלאומיים על-ידי אי-החלת החוק האזרחי הישראלי עלינו. לא על האדמה ולא על העם, ולהתייחס אלינו כאזרחים סורים חיים על אדמתם תחת כיבוש ישראלי מאז 1967".

אנו תומכים בכל לבנו בדרישות צודקות אלו.

השלטונות מסרבים לרשום לידות ונישואין, מסרבים לתת רישיונות בנייה ורישיונות נהגות למוניות או למשאיות כל עוד לא יקבלו התושבים תעודות זהות ישראליות. מרפאות קופת-חולים נסגרו בפני כל מי שלא קיבל תעודת זהות ישראלית, וזה רוב התושבים. אין שום רופא ברמה, אין תרופות. המפקד הצבאי הוא שקובע מי די חולה כדי להרשות לו או שלא להרשות לו לנסוע לבית-החולים. פועלים רבים קיבלו הודעות פיטורין. צומצמה אפילו אספקת המים.

עכשיו הגענו לשלב — אחר 22 ימי שיבתה — שהצבא והשלטונות מרעבים את התושבים. עד הליכון הצנינות מגיעה מעידים דבריו של הממונה מטעם משרד הפנים על מחוז הצפון, ישראל קניג, בעל המסמך הגזעני הידוע. הוא אמר לכתבת "ידיעות אחרונות" מיכל מירון כי-ב במרס — אני מצטט: "מר קניג — אני שואל — מה יהיה אם השביטה תימשך ולאנשים לא יהיה פשוט מה לאכול? ישראל קניג לא חושב רגע — היא כותבת — לפני שהוא עונה: הוא לא משרד הרווחה וזה כבר לא יהיה עניינו. צאלנו — הוא אומר — יש חוקים, אנחנו ננהג בהתאם להם. הוא גם אומר לי: לא צריך להגשים בחשיבות הכעיה. מדובר בסך-הכול ב-12,000 דרוזים, ולא צריך לאבד פרופורציה. חוץ מזה, אני לא יודע למה בכלל כאת עד כאן — הוא אומר — רק בשבילים, חבל על הדלק שבבזבז". זהו זה. "שיממות" — לפי השיר הידוע בגן-הילדים. מדובר רק ב-12,000 ערבים.

כתוצאה של כל זה יש עכשיו ילדים רבים הסובלים ממחלות. מחלת החצבת נפוצה בין הילדים. יש לידים היורקים דם, ואין נותנים אפילו לרופאים להיכנס, וגם לא להביא תרופות.

מפעילים לחצים לקבלת תעודות זהות גם על הרועים. מי שמבקש אישור לצאת עם העדר למרעה מזמינים אותו לממשל הצבאי. ואחרי מסדר של השפלה ומכות הם מתנים את האישור ליציאה למרעה בתעודת זהות ישראלית. למשל, ג'יהד סחר אל-

של רמת-הגולן. לתושבים יש זכות לשבות. הם אינם פוגעים באיש. זו זכותם. התנגדותם היא פסיבית, ולמרות זאת מדכאים אותם עליי צבא, סוגרים את השטחים, מתניקים במגף מסומר את החיים. הם רק רוצים שלא יכריחו אותם לנהוג בניגוד מצפונם. מה שעושים עכשיו הוא אפילו בניגוד לתקנות ההגנה הכריתיות המנדטוריות שהפכו לישראליות. לפי תקנות ההגנה האלה מותר לסגור שטח אם הדבר דרוש לביטחון. גם לפי תקנות ההגנה הכריתיות הקולוניאליות אין פה עניין של ביטחון. לא קיים פה דבר חוץ מתגובה סבילה מצד התושבים, עליידי שביחה. זה עונש קולקטיבי על ציבור שלם.

באחת, רוצים לכפות הסכמה לסיפוח. כל זאת תוך כדי הפרת כל חוק. גם ישראלי: כל זאת בניגוד לכל החוקים הבין-לאומיים והחלטה פה-אחד של האומות המאוחדות נגד הסיפוח. עליידי כך שמונעים מאזרחים מזון, תרופות, מנתקים אותם מכל קשר חיצוני. רוצים להשיג את המטרה הזאת. לכן קם ועד סולידריות יהודי-ערבי עם תושבי רמת-הגולן. הכולל חוגים ציבוריים שונים בעלי השקפות שונות.

כל הדרכים לרמה נסגרו. עיתונאים ישראלים ובחיי-חזק גורשו בשחצנות ותוך שימוש בכוח, ואפילו כתב "גלי צה"ל" קיבל מכות נאמנות. נותקו קווי הטלפון אל הכפרים הדרוזיים ברמת-הגולן.

אומנם, מבחינה 'מסרית' ומבחינה פוליטית ניצחו התושבים הסורים בגולן — — —

היו"ר מ' סכידור:
חבר הכנסת וילנר, כבר חרגת בשתי דקות. ואני מבקש לסיים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מסיים.

היו"ר מ' סכידור:
אני מבקש לסיים. אני מבקש לשמור על לוח הזמנים. אני נותן לך עוד דקה לסיים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני יכול לעשות זאת בדקה.

היו"ר מ' סכידור:
אני מצטער מאוד. אני אפסיק אותך באמצע. כבר חרגת בשתי דקות.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה לא עומד בשום פרופורציה למה שחורגים שם.

היו"ר מ' סכידור:
אני בכנסת. אני לא שם. אני לא עושה איפה ואיפה. אני מבקש לסיים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הם ניצחו. כי הם רוצים להיות במצב שהיה, בשלטון כיבוש. עד שיבוש שלום, הם רוצים שיעזבו אותם. הם לא רוצים להיות אזרחים ישראלים.

אני רוצה לסיים ולומר, שכל הכבוד ל-12,000 הערבים הסורים ברמת-הגולן. כל הכבוד לעמדתם האיתנה, המוכוונת והמלוכנת. הם לא נגד ישראל. הם נגד סיפוח שטח סורי לישראל. הם נגד הפיכתם על-כורחם מאזרחים סורים לאזרחים ישראלים.

לצד החלטה פה-אחד של האו"ם נגד הסיפוח, לצד דעת הקהל בעולם כולו, לצד הצדק, המוסר והכבוד. לכן, מחר הוא ששר הפנים יעלה להשיב לי. בכלל אין מדובר

היו"ר מ' סכידור:
חבר הכנסת שילנסקי, שאלה — זכותו של חבר הכנסת וילנר להשיב, זכותו שלא להשיב.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מי שאין לו גרישות לעניינים כאלה. ספק רב אם בכלל יש לו רגשי אנוש.

ועתה לפרשת המעצרים המינהליים. התושבים לא השתמשו באלימות, אפילו לא ארגנו הפגנות. הם רק אינם רוצים לקבל את האזרחות הישראלית. ב-13 בפברואר נעצרו ארבעה מנהיגים דרוזים ברמת-הגולן הסורית ופרצה השביחה הכללית לזמן בלתי-מוגבל. לאחר מכן נעצרו עצורים נוספים במעצר אדמיניסטרטיבי, וכיום עצורים בכלא תשעה אישים דרוזים. אזרחים סורים מרמת-הגולן. התושבים הסורים העצורים במעצר מינהלי הם: סולימן קנג' אבר-סלאח, בן 65, חולה בסוכרת; מחמד חסן ספדי, בן 62, הסובל מלחץ-דם גבוה; כמאל קאנג' אבר-סלאח, חולה לב; קאנג' קאנג' אבר-סלאח, חולה כליות; סולימן בטחיש; עבדללה אל-קש; סלמן סחירדין; אסער ספדי; ערף ספדי.

שניים מאלה — עבדללה אל-קש ואסער ספדי — נפגשו עם הממונה קניג הנודע, לאחר הפגישה נעצרו. קודם הוא קיבל אותם כנציגי ציבור, ואחר הפגישה, כאשר לא הסכימו לקבל את הפקודות, נעצרו. שניים מהעצורים המינהליים הופיעו גם בטלוויזיה. כולנו ראינו — הם רוצים רק דבר אחד: שייחזרו להם מנוחה. הם אומרים, שהם תחת כיבוש, וכאשר יהיה שלום בין ישראל לבין סוריה תסדירו את העניינים. אבל מה אתם רוצים לכפות עלינו את האזרחות הישראלית?

השביחה נמשכת כבר יותר משלושה שבועות.

כיצד מתייחסים אליהם במעצר? — בתקופת המעצר הראשונה הכניסו אותם לכלא גילאמי שביגור, בתנאים איומים, בצינוק ובבידוד. אחר-כך העבירו אותם לכלא רמלה. מונעים מהם ביקורי משפחה. גם מעצר מינהלי, ללא משפט, ללא אשמה, ללא עבירה, וגם ניתוק מהמשפחות. לאסער ספדי ולעבדאללה אל-קש אמרו בכלא: חשבו בכלא עוד שנים רבות, עד שנכריח אתכם להיות אזרחים ישראלים. אין דין ואין דיין. הפקודות שאין כמוהן.

את העצורים, השיח רפיק איברהים, ששוחרר לאחר מעצר קצר, סיפר לכתבת "ידיעות אחרונות" מיכל מרון את הדברים האלה: "קראו לי לתקירה, איימו עלי וקיללו אותי. אחר כך קיבלתי מכות רצח. הכריחו אותי להסיר את הלאפה (כעין כיפה של הדרוזים הדתיים) שלי והמשיכו במכות רצח. כשחשבתי שהם גמרו, ביקשתי מהם להתזרזז לי את הכובע. זה היה מספיק בשביל לפתוח עלי עוד סיבוב מכות. דבר ראשון מומינים אותנו לתקירה כמשמרת מסעדה, ונותנים לנו מכות רצח. אחר כך רואים אם יש מה לדבר".

רבים רבים ברמת-הגולן עברו נתיב ייסורים כזה, ומי הם משתפי הפעולה הדרוזים הציניים? הנה פרצופם, כמתואר על-ידי "ידיעות אחרונות": "הולכים לפגוש את סלמן אבר-סלאח, סוכן-ביטוח דרוזי ציוני... אני פוגשת עוד כמה ידידי ישראל המתרועעים עם חילי צה"ל והשוטרים הישראליים. הם אינם עושים רושם אמין. התנהגותם כשל מלחכי פנכה מדרגה ח'".

פורסם, שהממונה על מחוז הצפון, ישראל קניג, ניהל כביכול משא-ומתן עם התושבים. זה היה רק מונולוג ואיומים טיפוסיים של קלגס קולוניאלי.

שר התקשורת, מרדכי צפורי, הרחיק לכת ואמר בפשטות: "אם אינם מרוצים, שילכו לסוריה." זה איום בגירוש התושבים

הם נכונים — כלומר, חבר הכנסת וילנר יודע לקרוא, אבל אין איש יודע אם הציטוט שבתוך הציטוט משקף את המציאות — לא יכול לתרום להשכנת השלום. אם יש דברים ששייכים למחלות וכו', אני חושב שכל דבר ששייך לצד ההומניטרי, צריך. לראות שיהיה בסדר. ברם, מי ששוכח צריך להיות גם מוכן שישביתו אותו. לא יכול להיות חשבון חד-צדדי. לא ייתכן שיהיה חרם דתי על אלה שרוצים להיות בישראל ולחיות בשלום עם ישראל, שימנעו נישואים, שימנעו השתתפות בחפילה, ודברים נוספים שאינני רוצה להעלות, כי הוויכוח הוא בעניין שהכיא חבר הכנסת וילנר, זה לא יהיה לתועלת.

אנחנו צריכים להשכין שלום, לא להשכין פירוד. ובמובן זה, אני מציד אעשה כל מה שאפשר.

לכן אני מציע להסיר את הצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת וילנר.

היור"ר מ' סבידור:

תודה לשר הפנים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כך, במחיר יד, אונסים אוכלוסייה שלמה, כופים עליה —

היור"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת טובי, נתתי לסיעה שלך זמן מעל ומעבר למקובל, ואתה עוד מוסיף?

חברי הכנסת, אנחנו עובדים להצבעה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — מייעוט

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — רוב

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

של הכנסת נתקבלה.

ד. הצעה לסדר-היום

הצורך לשמר מבנה בגוש בתי הפשה בחיפה

בתי הפשה, מהווים שלמות ארכיטקטונית-אורבנית חשובה כציון דרך בהקמתה ובהתפתחותה של העיר חיפה.

בהמשך הכתבה נאמר: "בהתנגדות, שעליה תחום יושבי ראש ועדת התכנון של המועצה לארץ-ישראל יפה, האדריכל אבן-אור מהפקולטה לארכיטקטורה בטכניון, נאמר כי הבניין הנדון, שהוקם בימי הטורקים, הוא בעל ערך ארכיטקטוני לתקופתו. הוא בנוי אבן מסותתת, יש בו אולמות גדולים מאוד במצב טוב, אשר תקרתם עשויה קמרונות צלב מרהיבים ביופיים. בחזיתות הבניין — קשתות אבן מקוריות ועמודי תמיכה משיש מסותת ומלגש. ניתן לזהות בחזית הדרומית והמזרחית של הבניין את התקופות השונות שבהן נבנו חלקיו השונים. למרבה הצער ניזוק הבניין בשנים האחרונות. מרפסות זיו מלוחות שיש מסיבי עקרו מחזיתותיו. גג הרעפים המקורי

בענייני-פנים ישראליים. לא משרד הפנים שולט שם, אלא הצבא. חשבתי ששר הביטחון או ראש הממשלה ישיבו על הצעה.

ברצוני להדגיש, כי יש כאן גם איום על החירויות הדמוקרטיות בחוף ישראל. יחס שרירותי לעיתונאים, יחס מחזיר לחברי הכנסת — מתחילים שם, בשטחים הכבושים ברמת-הגולן, ועוברים אחר כך למדינת ישראל. אנחנו תובעים לבטל מייד את ההסגר על הכפרים הדרוזיים ברמת-הגולן ואת הניתוק בין הכפרים; לשחרר מייד את האזרחים הדרוזיים שנעצרו מעצר מנהלי והושלכו לכלא; לבטל את המזימה לגרש תושבים מהגולן לסוריה; להפסיק מייד את כל ההתעללויות, את ההרעבה של התושבים, את ההפקרה של החולים, הילדים, הנשים, הזקנים והגברים.

כל בעלי המצפון והצדק ימישיכו במאבק לביטול הסיפוח של רמת-הגולן הסורית, כי בנפשנו הדבר, בנפשה של ישראל.

אנו מציעים לקיים דיון במליאת הכנסת בנושא זה.

היור"ר מ' סבידור:

אני מזמין את שר הפנים להשיב על ההצעה.

שר הפנים י' בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא ייראה הדבר כהפתעה אם אציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת וילנר מסדר-היום. הוא מדבר בכנסת כאילו הוא לא קיבלה החלטה. הוא מצטט החלטות אחרות, האומות המאוחדות, שמאותדות כאופן מיוחד נגד ישראל. אנחנו הגורם המאחד את הרוב של האומות המאוחדות בהחלטותיו נגדנו.

הכנסת החליטה מה שהחליטה בנוגע לרמת-הגולן. זה חוק המדינה. אם מישהו בדעה אחרת, זכותו לחשוב אחרת. אבל אין זו זכותו לפעול נגד החוק.

אני רוצה לומר שאני מקווה, ויש לי יסודות מסוימים לתקווה הזאת, ששנצליח להשכין שלום. אין שום יסוד לאיזו קטטה בין דרוזים ליהודים, בין ישראל לאותו שטח של ישראל שהכנסת החליטה עליה כפי שהחליטה. לכן, אני בדעה שגנאם כפי ששמענו, שהיה מלא ציטוטים שאיש אינו יכול לבדוק אם

היור"ר מ' סבידור:

אני מזמין את חבר הכנסת תופיק טובי להביא את הצעתו לסדר-היום, הצעה מס' 883 בנושא: הצורך לשמר מבנה בגוש בתי הפשה בחיפה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעתי לסדר-היום היא על הצורך למנוע את הריסתם של מבנים עתיקים, שהם כבחינת אתרים היסטוריים של העיר חיפה.

בעיתון "הארץ" מיום 23 בפברואר 1982 התפרסמה ידיעה על "ההתנגדות להריסתו של מבנה אבן בעל ערך ארכיטקטוני היסטורי בעיר התחתית בחיפה ותביעה לשימורו הוגשה לוועדת בניין ערים בחיפה על-ידי המועצה לארץ-ישראל יפה. המבנה, יחד עם קבוצת המבנים הסמוכים אליו והמוכרים כגוש

חברי הכנסת, תופעה זו, שהיא פרי מדיניות של מגף דורסני, הממזגת לאומנות וביזנס גם יחד, איננה אופיינית רק לחיפה. היא שולטת בכיפה ברחבי הארץ לאורכה ולרוחבה. אבל אינו עומד כיום לדבר על התופעה החמורה הזאת, על הפרק העגום הזה, של הרס העבר בתולדותיה של מדינת ישראל. אני מעלה כיום בפני הכית תמונה אחת, של מבנים שהוכרזו בחיפה, וקורא לכנסת לעקוב ולחרוץ את תרומתה בהחלטה, שתעצור את הירד ההרסנית, אשר ממשיכה לפעול ללא כל התחשבות בעבר ובהווה, כאסתטיקה, כהיסטוריה ובכלכלה. הכול מונע על-ידי מדיניות פסולה של לאומנות וביזנס.

חברי הכנסת, העליתי את הנושא כדי שהכנסת תביע את דעתה על אודות מדיניות, שאם לא יעצרו אותה, אני בטוח שרבים רבים יצטערו, הם וילדיהם, על מה שיד הרס העבר עושה כיום בארץ.

היו"ר מ' סכידור:

תודה לחבר הכנסת תופיק טובי. כבוד שר הפנים ישיב.

שר הפנים י' בורג:

אסביר למה אני מתנגד להצעה הזאת ולמה אני מציע להעביר אותה לוועדה. אני שמעתי היום את חבר הכנסת תופיק טובי במגנייה שונה מהרגיל, ואני שמח על כך. אני אפילו מסכים לשני דברים שהוא אמר: שעלינו לשמור על העבר; ושמי שלא שומר על השורשים, איננו רואה פירות. כזה, חבר הכנסת תופיק טובי, יש לי יוכוח במישור דומה, לא באותו מישור — מה מירושת העבר וממורשתו צריך להיות, להינתן ולהימסר לעתיד ברצף הדרוה. היות שדיברת על כך, אומנם מנקודת-מבט קצת שונה, זה משמח את לבי — השמירה על העבר והשמירה על האסתטיקה. לכן, מתוך הוקרה לנושא הזה, שהועלה בפני, אני מציע להעביר את הצעתך לוועדה.

עכשיו אני רוצה להגיד למה אני נגד, הסברתי למה אני מציע להעביר לוועדה. למה אני נגד? — משתי סיבות: אנחנו כאן איננו מכונה, שכל דבר שחבר הכנסת תופיק טובי מציע, אנחנו מורידים מסדרי-היום. זה משטר דמוקרטי, אנחנו שומעים, כל אחד מחליט כפי שהוא רוצה. אבל אני אניד בוועדה למה אני נגד הצעה. מדובר בתהליך שמעוגן בחוק, בחוק התכנון והבנייה, וזה נותן לוועדה עדיניות ולוועדה מקומית סטטוס, אלה ועדות סטטוטוריות עם כוח שיפוטי, ואפילו מי שלא קרא את מונטסקייה לא צריך לערוב את הדיון במוסד המחוקק עם המוסד השופט ועם המוסד המבצע. לכן אני חושב, שלא יהיה מן הראוי לערוב את הרשויות ואת הסמכויות.

דבר שני: חלק מהוויכוח ומהדברים שהעלה חבר הכנסת טובי הוא יוכוח על ביצה שלא נולדה, או ככל אופן שהיא בתהליך הלידה וההולדה. ואני רוצה לומר למה. לא מדובר בהריסת מיידי של מכנה בית הפשה, מאחר שהתוכנית שבה כלול הבניין עדיין לא אושרה סופית כפי שהופקדה. ייתכן שהיו שינויים כתוצאה של קבלת ההתנגדויות, ואולי התוכנית תידחה. הוויכוח גופו עדיין לא נגמר. התוכנית שבה כלולים בתי הפשה היא תוכנית חפ/171 — מרכז מסחרי ואזורי בעיר החתחת. אשר הועדה המחוזית לחקון ולבנייה חיפה החליטה להפקידה בישיבתה מס' 49 מיום 27 באוקטובר 1981. התוכנית נשלחה להפקדה ביום 30 בדצמבר 1981, אך לדינו עדיין לא הגיעה האסמכתא בדבר פרסום הודעת ההפקדה ברשומות. לאור רחוב חמאם אל-פיש יש כמה מבנים שברובם, כגון החמאם וקבוצת הבניינים שממולו, ישומרו בהתאם לתוכנית, ורק מבנה הפשה מיועד להריסה, אם התיכנית אכן תאושר. להריסת מבנה הפשה האמור הוגשה

שלו נשדר בהדרגה. למרות הנ"ל ניתן לעצור את ההרס, לשקם את המבנה ולהחזירו לשימוש.

"עוד מצינת המועצה, כי בתוכנית המוצעת, באגפה המזרחי, עובר אחד ממבני הכניסה — שירות וחנייה של הפרויקט — על תוואי הבניין הנזק. ניתן ללא קושי רב לשנות את מיקום כביש השירות על-ידי פיתוח תוואי אלטרנטיבי. כך שיימנע הצורך בהריסת הבניין. הבניין נועד במקורו לשימוש ציבורי: המידות של האולמות הגדולים שלו מאפשרות לעשות בו שימוש יעיל ולשלב באופן אורגני בפרויקט. המתוכנן. שילובו של בנין, אכן ישן בעל איכויות אסתטיות בפרויקט פיתוח חדשני ואינטנסיבי יכול להיות פנינה אורבנית מיוחדת במינה — — —

"המועצה לארץ-ישראל יפה סבורה, כי הריסת המבנה תגרם לאובדן של נכס ציבורי בעל ערך ייחודי. מאידך גיסא, שיקום הבניין ושילובו בפרויקט עשויים להיות תרומה איכותית ותרבותית משמעותית לפרויקט שקמונה ולעיר חיפה. שמירת וטיפוח ערכי העבר הם מסיני התרבות של החברה. למרבה הצער מתפרקת ישראל" — כך כתוב בכתבה — "מנכסי העבר הקרוב שלה".

האמת היא, חברי הכנסת שמדובר לא רק בכתי הפשה. זה חלק מתוכנית המתכבצת מאז 1948, וגורמת להרס העיר העתיקה של חיפה ולהיעלמות הרובע הישן של העיר. התוכנית גרמה הרס של כל רובע העיר העתיקה, ודי-סליב, ועוד שכונות עתיקות אחרות של העיר חיפה. בניינים יפים, עתיקים והיסטוריים נהרסו וגרמסו באכזריות רבה.

ככן חיפה, כמי שנולד בחיפה ומשפחתו חיתה בה מדורי דורות, כשאני עובר ברבעים העתיקים שנהרסו ונעלמו, הלב כואב והעין כוכה על מה שהחלה יד נפשעת, שכל מה שהניע אותה היה הרצון להרוס כל זכר לערבים בחיפה. אני עובר בין הריסות העיר העתיקה ושואל, היכן היה המצפון האנושי, כשנתנו לה הווארה להרוס את העיר ולישר את הקרקע. אני עובר כשעת העיר העתיקה נזכר בבית ש נולדה, בבית הספר היפה שבו למדתי, מבנה עתיק והיסטורי. אני נזכר בכיכר ג'ירני, מול מסגד אל-ג'ירני, שהצריח שלו עדיין קיים, כיכר עם קומפלקס מבנים עתיקים ויפים. הכול נהרס. וכמובן קמו מבני קופסה, שמי יודע כמה זמן יחזיקו מעמד, עוד עשר שנים, עוד עשרים שנה. מבנים יפים בני מאה, מאתיים ואף ארבע מאות שנים נהרסו בזוהר.

יד ההרס והעלמת העבר הערבי של העיר חיפה ממשיכה בפעילותה. עומדים בתור בניינים יפים ועתיקים. אני מזכיר את בית המרחץ העתיק והיפה עלי-שם חמאם אל-באשה, בצדו של בית הפשה. אני מזכיר את המסגד עלי-יד הרואה. יד ההרס לא יכלה לסבול מסגד יפה, משומר יפה. ונגסו בו אכן אחרי אכן. עד שכמעט הביאו אותו היום להרס גמור. אני מזכיר את המסגד אל-ג'ירני, שאומנם קיים עדיין, אבל מי שמביט ורואה איך מוניחים אותו, רואה את הפרספקטיבה. הצריח העתיק והיפה עדיין עומד על תלו, מה שהחלה היא כמה זמן יחזיק עוד מעמד.

חברי הכנסת, בוודי-סליב עדיין קיימים בתי אכן, בתי מגורים יציבים, מוצקים ויפים, שיכולים לאכלס מאות משפחות. אבל החלונות והדלתות סתומים, וכאשר משפחה מפנה את ביתה, סותמים את החלונות והדלתות ומייעדים את הבית להריסה, בלא כל הצדקה, בלא כל צורך, בלא כל חשבון כלכלי.

— הצעה לסדר-היום; מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת;
— שאלות ותשובות

שר הפנים י' בורג:

השנה זה קצת קשה, כי אדר זה לפני ניסן. לי קשה השנה.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לשר הפנים. חבר הכנסת טובי, אתה מסכים שהנושא

יועבר לוועדה?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מסכים.

היו"ר מ' סבידור:

אני מעמיד להצבעה את העברת הנושא לוועדה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת
הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

התנגדות על-ידי המועצה לארץ-ישראל יפה. התנגדות זו
והתנגדויות אחרות, אם תוגשנה בתקופת ההפקדה, יידונו הן
בוועדה המקומית לחכונן ולבנייה בחיפה והן בוועדה
המחוזית, ורק אחר כך יוחלט סופית לגבי התוכנית כחוק.

אם כן, לא מדובר בהריסתו המיידית של המבנה, לא
מדובר בתוכנית שכבר עברה את כל הגלגלים, לא מדובר בדבר
ששמעו לגביו את כל ההתנגדויות, ולכן הצעקה היא על ביצה
שלא נולדה, על ביצה שטרם נולדה, והייתי אומר שלהבא לא
יעשו דברים כאלה. הייתי מעריך שנשיאות הכנסת או יושב-
ראש הכנסת יבררו במקרים כאלה מה מידת הדחיפות: כאן
ברור שלא הייתה שום דחיפות. אבל זה נושא צדדי, ואינני רוצה
לערכב שמחה כשמחה.

יעקב גיל (המערך):

באדר מרכים בזה.

ה. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר מ' סבידור:

באלכוהוליסם, התשמ"ב — 1981, מאת 58 חברי כנסת
ששמוותיהם פורטו.

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע ש"14
חברי כנסת ביטלו את חתימתם על הצעת חוק זו, ואלו הם:
אליעזר אבטבי, אהוד אולמרט, יגאל כהן, מאיר כהן-אבידב,
איתן לבני, אמנון לין, רוני מילוא, עקיבא נוף, אמל נסראלדין,
מיכאל רייסר, יהודה פרח, בני שליטא, אברהם יוסף שפירא ודן
תיכון.

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת נ' לורר:

בישיבת הכנסת ביום שלישי, י"ט בכסליו התשמ"ב — 15
בדצמבר 1981, הונחה על שולחן הכנסת הצעת חוק לחיקון
פקודת המשקאות המשכרים (ייצור ומכירה) (מזמן המלחמה

ו. שאלות ותשובות

היו"ר מ' סבידור:

אני מזמין את סגן שר העבודה והרווחה להשיב על 14
שאלות. הראשונה — שאלתא מס' 374 של חבר הכנסת בני
שליטא. חבר הכנסת בני שליטא איננו באולם.

דן תיכון (הליכוד):

אני מבקש להשיב.

374. תשלומי ביטוח לאומי וקצבת ילדים ליוורדים

חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר העבודה והרווחה ביום ח'
טבת התשמ"ב (3 בינואר 1982):

מן הראוי לקצר עד למינימום את התקופה שבה זכאית
משפחה יורדת לתשלומי קצבת ילדים וביטוח לאומי כולל. לפי
מיטב הערכתי, נפגעת קופת המדינה מהעובדה, שהרוב
המכריע של היוורדים כפועל אינו מצהיר על ירידתו המוחלטת
ובינתניים, ולוא גם לתקופה קצרה, הוא זוכה להטבות מותרות.

הנני מבקש מכבוד השר להשיב לי:

1. האם בדעת השר לחקן תקנות חדשות בדרך?

2. האם תקופה של 6 חודשי שהייה בחוץ-לארץ אינם
סיבה טובה להפסקת התשלומים?

3. האם אין מקום להפסקה טוטלית של תשלומים אלה גם
מלומדים בחוץ-לארץ, שלרוב יכולים למצוא את מקומם גם
בארץ?

4. האם בדעת השר לקבוע שהייה בחוץ-לארץ, שאין
עמה שירות מילואים, מחייבת הפסקת תשלום?

סגן שר העבודה והרווחה ב' צ' רובין:

1. הוראות החוק הקיימות אינן מצריכות חיקון. לפי
הוראות חוק הביטוח הלאומי משולמת קצבת ילדים רק בגין
ילד השוהה בישראל, אולם לגבי ילד המצוי ארעית בחוץ-
לארץ, לתקופה עד 6 חודשים, לא תיפסק הזכאות.

2. החוק קובע שהמוסד לביטוח לאומי רשאי, לפי שיקול
דעתו, להמשיך בתשלום הקצבה גם אם הילד שוהה בחוץ-
לארץ כמשך תקופה העולה על 6 חודשים.

3. החוק קובע שהייה בחוץ-לארץ כמשך 6 חודשים
מפקיעה את הזכות לקצבה, וזאת במקרים חריגים: (1) כאשר
הילד שוהה בחוץ-לארץ לצורך רפיון, או נלווה להורים
השוהים בחוץ-לארץ עקב רפיון; (2) כאשר הילד נלווה להורהו
המצוי בחוץ-לארץ מכוח הסכם עבודה שנכרת בישראל עם
מעביד תושב ישראל (המשלם בגין ההורה את דמי הביטוח)
וכל עוד ההורה הוא תושב ישראל, דהיינו שמקום מגוריו
הקבוע הוא ישראל.

4. לימודים בחוץ-לארץ אינם מזכים בהמשך תשלום
קצבת הילדים.

5. לאור תשובתי על שאלה מס' 1, אין צורך להתנות את
המשך הזכאות לקצבה כשירות במילואים.

420. העברת חומרי נפץ דרך אזורים אורחיים

חבר הכנסת י' רום שאל את שר העבודה והרווחה ביום ח'
טבת התשמ"ב (3 בינואר 1982):

סכום השווה ל-67% מהשכר הממוצע — כיום 6,412 שקלים;
ג. בנין כל תלמי נוסף מיתוספים עוד 6% מהשכר הממוצע —
כיום 175 שקלים.

2. לאור מחקרים וסקרים שנערכו, אין השפעה לביטול
הזכות לקצבת זקנה למי שמשכר מעל לסכומים האמורים על
רצונו להמשיך בעבודתו. כאן רצוני להוסיף, חבר הכנסת מגן,
כי על אף שהסקרים מראים שאין צורך בשינוי, הורתי לבדוק
את הנושא מחדש, כי נתקבלו הרבה פניות, גם זו של חבר
הכנסת מגן וגם פניות של חברי כנסת אחרים.

661. מענק דמי העברה לאזורי פיתוח

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר העבודה והרווחה כיום א'
בשכט התשמ"ב (25 בינואר 1982):

משרדכם מעניק, באמצעות מרכז ההכוונה לערי פיתוח
והתיישבות, "דמי העברה" רק למי שעבר לגור ולעבוד בעיר
פיתוח.

רצוני לשאול את כבוד השר:

לאור מצוקת התעסוקה בערי הפיתוח, האם אין בכונת
המשרד להעניק "דמי העברה" גם למי שעבר לגור בעיר
הפיתוח ולעבוד בסביבתה בריזוס של 50 ק"מ?

סגן שר העבודה והרווחה כ"צ רובין:

התשובה חיובית. מרכז ההכוונה נוהג מאז דצמבר 1981,
על-פי החלטת השר, להעניק דמי מעבר והשתקעות לכל
משפחה העוברת לערי הפיתוח, גם אם אין בנמצא תעסוקה
בשכילה. קריית גת כלולה, כמובן, בהסדר חזש זה, כל עוד
נמשך מצב התעסוקה כפי שהוא היום.

היור' מ' סבידור:

סגן שר העבודה והרווחה ישיב על שאלתא מס' 662 של
חבר הכנסת אורי סבג. חבר הכנסת סבג איננו באולם.

ארה' נחמיאס (המערך):
אני מבקש להשיב.

662. הובלת חומרי נפץ דרך באר-שבע ואחסונם

חבר הכנסת א' סבג שאל את שר העבודה והרווחה כיום א'
בשכט התשמ"ב (25 בינואר 1982):

נמסר לי, כי זה זמן רב מועבר מדיינס דרך באר-שבע כ-30
עד 40 טונות של חומר נפץ באמצעות קבלנים למיניהם. החומר
מוכל מזיכרון-יעקב וממחצבות מגדל-צדק שליר ראש-העין.
זאת לצורך כיצור העבודות האזרחיות למערכת הביטחון.
הובלת חומרי הנפץ מתבצעת בניגוד לכל כללי הבטיחות
המינימליים, וזאת למרות מאמציה של המחלקה לפיקוח
כמשרד העבודה והרווחה באזור הדרום.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם משרדך מודע לדברים אלה?

2. אם כן — מה בדעת השר לעשות כדי להבטיח את
אחסונם הנאות של חומרי הנפץ באזור מרוחק מאוכלוסייה,
באשר לא תמיד ניתן להשתמש בכל החומר באותו יום?

3. האם מוכן כבודו להורות לאחראים להקים מקום אחסון
מרכזי, על-פי כל כללי הבטיחות המתורבים, וזאת כדי למנוע
אסון, חס וחלילה?

סגן שר העבודה והרווחה כ"צ רובין:

לבקשת חברי הכנסת, המצטרפים לשאלתא של חבר
הכנסת סבג, אני מתכבד להשיב:

1. התשובה חיובית. משרדנו ממונה על חוק חומרי נפץ.

נמסר לי שקבלנים שונים מעבירים דרך באר-שבע כמויות
גדולות של חומרי נפץ באמצעי תובלה אזרחיים — משאיות,
טנדרים, רכב פרטי וכ' — בלא אמצעי בטיחות מיוחדים וכלא
סידורים מתאימים לאחסון ולהעברה לאזורי השימוש. במצב
זה יש סכנה לאזרחים ולמבנים בערים ובעיירות שבהם עובר
הרכב המוביל חומרים מסוכנים אלה.

כדי למנוע חקירה לאחר מעשה, אודה לך אם אקבל
תשובה על שאלותי אלה:

1. האם יש סידורים נאותים להעברת חומרי נפץ וחומרים
מסוכנים אחרים דרך אזורים אזרחיים בערים ובעיירות?

2. האם העברה זו נעשית כתיאום ובאישור המשטרה
והרשויות המקומיות, שדרךן עובר המשלוח?

3. אם התשובה על שאלות 1 ו-2 אינה מספקת, מה בדעת
שר הפנים לעשות כדי לתקן את המצב ולמנוע סכנה חמורה
לציבור?

תשובת סגן שר העבודה והרווחה כ"צ רובין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הנושא הוא בתחום סמכותו של משרד העבודה
באמצעות המפקח לפי חוק חומרי הנפץ, התשי"ד — 1954.
כתאם להוראות החוק ותנאי ההיתר לקניית, הובלתו
ובשימוש של חומר נפץ יש "לעקוף" במידת האפשר מקומות
ישוב ותוך סיג זה לסטע ליעד בדרך הקצרה והבטוחה
האפשרית ולא להתנות במקום מאוכלס. על ההובלה להתבצע
ברכב מתאים — תוך הפרדה מוחלטת בין חומר הנפץ
לנפצים."

2. ההיתר המחכר לעיל מוצא על-ידי מפקח עבודה אזורי
כמשרדנו והתקן ממנו מועבר למשטרה, כאשר שני הגופים
מבצעים את הפיקוח בשטח.

3. משרדנו סיכם עם ספק חומר נפץ בדרום על הקמת
מחסן חלוקה מרכזי באזור. הספק פועל לקבלת רישיונות
הבטיחה המתאימים, ובתוך שנה בקירוב יושלם המחסן.

היור' מ' סבידור:

סגן שר העבודה והרווחה ישיב על שאלתא מס' 659 של
חבר הכנסת פרץ. חבר הכנסת פרץ איננו באולם.

סגן שר העבודה והרווחה כ"צ רובין:
על שאלתא זו אשיב כפעם הבאה. התשובה איננה עמי.

660. הגבלת שכר פנסיונרים

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר העבודה והרווחה כיום א'
בשכט התשמ"ב (25 בינואר 1982):

מדרע מותנית וזכאותם של הפנסיונרים לקבלת קצבת זקנה
כך. שהפנסיונר היחיד לא ישתכר בעבודה יותר מ-4,785 שקל
לחודש?

האם אין מדיניות זו מאלצת פנסיונרים רבים, אשר יכולים
להמשיך ולהיכלל במגבל העבודה, לוותר על כך. וכלכר
שזכאותם לקצבת זקנה לא תיפגע?

סגן שר העבודה והרווחה כ"צ רובין:

1. הזכות לקבלת קצבת זקנה בגיל 70 לגבר ובגיל 65
לאשה אינה מותנית במבחן תעסוקה או הכנסות. הזכות לקבלת
קצבת זקנה בגילים 65 — 70 לגבר ובגילים 60 — 65 לאשה
מותנית במבחן הכנסות.

הכנסת מקסימום שאינה מונעת זכות לקצבה היא: א.
מבוטח ללא תלויים עד סכום השווה ל-50% מהשכר הממוצע
— כיום 4,785 שקלים; ב. למבוטח שיש לו תלוי אחד, עד

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

1. משרד העבודה והרווחה משתתף ב־60% מהוצאות המקלט לנשים מוכות. הגם שמשרדנו לא התחייב מעולם להשתתף בהיקף כה גבוה של ההוצאות, דבר שארגונים מתנדבים קיבלוהו עליהם.

2 ו־3. הנהלת משרדנו פועלת, בשיתוף עם משרדי האוצר והבינוי והשיכון, למציאת פתרון מתאים למבנה בשביל המעון בהרצליה, וזאת לאחר שאותם גופים, שהיו אמורים לדאוג לכך, לא קיימו את הבטחתם.

כללנו בתקציב השתתפות נכבדה כדי לעזור לנושא חשוב זה. שאנו מעריכים אותו מאוד.

הי"ר מ' סבירור:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת הרצוג.

חיים הרצוג (המערך):

האם סגן השר אינו סבור שהגיע הזמן למסד את הנושא במסגרת משרד ממשלתי?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

אין לי ספק שהנושא צריך היה מלכתחילה להיות בטיפול ממשלתי ולא נתון לפעולה וולנטרית של נשים מתנדבות. זה נושא שהחברה חבה את-הטיפול בו לחלשים שבחברה. נגרדנו לכך קצת מחוץ רצון וקצת מאונס. היום מוטל עיקר הנטל על משרדנו, ואני מניח שבכוד שנה — שנתיים נגיע לכיסוי מלא של ההוצאות. מכל מקום, אנו מעריכים את פעולתן של הנשים היוזמות והמקימות. ונעזור להן לכסות את מלוא ההוצאות.

720. קצבאות לקשישים

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר העבודה והרווחה ביום ט' בשבט התשמ"ב (2 בפברואר 1982):

"בהעדר חוק, הקובע על מי מוטלת האחריות לחנוק ולאספקת שירותים לקשיש, נופל ציבור זה בין הכיסאות וחלקו סובל ממחסור" — אמר ראש עיריית חיפה, לרגל פרסום סקר. שנערך על-פי הזמנת העירייה, על רווחת הקשיש בחיפה.

רצוני לשאול את כבודו:

1. האם דברים אלה נכונים?

2. האם המצב בחיפה משקף תמונת-מצב לאומית?

3. אם כן — מה בדעת המשרד לעשות לשינוי המצב והמגמה?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

לשאלתך של חבר הכנסת שבת וייס — בטופס הירוק המונח על שולחן הכנסת נשמט משפט מכוא. לפיכך אלי לא חסתר התשובה לחברים. והרי התשובה:

אין זה נכון שהכנסות הקשישים מהביטוח הלאומי מגיעות ל־14% — כך נאמר כמשפט המכוא של חבר הכנסת שבת וייס. המוסד לביטוח לאומי משלם את קצבת הזקנה כשיעורים הקבועים בחוק. דהיינו 16% מהשכר הממוצע ליחיד, תוספת של 8% לכן או לבת זוג ותוספת של 5% לילד.

לקשישים חסרי הכנסה נוספת משולמת. נוסף על הקצבה האמורה, השלמת הכנסה לפי חוק הבטחת הכנסה. עם השלמה זו-מגיעת ההכנסה המינימלית המובטחת לקשיש יחיד לכדי 25% מהשכר הממוצע במשק, ולזוג קשישים — לכדי 37.5% מהשכר הממוצע. נוסף על כך, קשיש, השייך לקטגוריה זו זכאי לביטוח בריאות כמעט-חינם, להקלה של 50% באגרות הרדיו והטלוויזיה ולהקלות במסי הרשויות המקומיות, לפי החלטת הרשויות המקומיות.

החשי"ד — 1954. ינותן את ההיתר לקנייה, להובלה, לאחסנה ולשימוש בחומר נפץ, ומפקח על מילוי תנאי ההיתר.

היקף עבודות הפיתוח בדרום מחייב שימוש בכמויות ניכרות של חומר נפץ באזור זה.

2 ו־3. משרדנו סיכם עם ספק חומר הנפץ בדרום על הקמת מחסן-חלוקה מרכזי באזור, כדי למנוע הובלת חומר הנפץ ממרכז הארץ לאזור על-ידי כל צרכן בנפרד. כך תהיה האספקה ממקום מרכזי אחד. הספק פועל לקבלת רישיונות הבנייה המתאימים, ובתוך שנה בקירוב תושלם הקמת המחסן.

הי"ר מ' סבירור:

סגן שר העבודה והרווחה ישיב על שאלתא מס' 663 של חברת הכנסת ארכליאלמולינו, חברת הכנסת ארכליאלמולינו אינה באולם.

י"ר צבן (המערך):

אני מבקש להשיב.

663. חוק הסכמים קיבוציים

חברת הכנסת ש' ארכליאלמולינו שאלה את שר העבודה והרווחה ביום א' בשבט התשמ"ב (25 בינואר 1982):

בתיקון מס' 3 לחוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז — 1957, שאשר בשנת התשל"ו, נקבעה בסעיף 10ב של החוק חובת הודעה של מעביד בשירות הציבורי על כל הסדר בכתב שאינו מסמך בירישום, ושעניינו שכר עבודה או תנאים סוציאליים. בתוך חודשיים מיום חתימת ההסכם.

הנני מבקשת מכבודו להשיב לי:

1. כמה הודעות נמסרו לשר העבודה והרווחה על-פי סעיף 10ב לחוק מאז חקיקת התיקון לחוק בשנת התשל"ו?

2. כמה תביעות פליליות הוגשו על הפרת הסעיף האמור מאז חקיקת התיקון לחוק בשנת התשל"ו?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

1. מאז חקיקת תיקון מס' 3 לחוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז — 1957, הוגשו על-פי סעיף 10ב לחוק 45 הסדרים שאינם מסמכים בירישום.

2. לא הוגשה שום תביעה פלילית בשל הפרת הסעיף האמור.

719. מבנה למרכז לסיוע לנשים מוכות בהרצליה

חבר הכנסת ח' הרצוג שאל את שר העבודה והרווחה ביום ט' בשבט התשמ"ב (2 בפברואר 1982):

מרכז הסיוע לנשים מוכות בהרצליה פועל בתנאים תת-אנושיים, במבנה שכור שאינו מתאים לייעודו (2 חדרים המאכלסים 7 נשים ו־10 ילדים, ולפעמים הצפיפות גדולה אף יותר). בקרוב יאלץ המרכז לפנות את הבניין.

המוסד זקוק למבנה קבע מותאם לייעודו.

אבקש מכבוד השר להשיב:

1. מה חלקו של משרדן בטיפול בנושא כאוב זה על כל היבטיו?

2. מדוע לא יקים או ירכוש המשרד מבנה בהרצליה, המותאם לצרכים המיוחדים של המוסד, כדי להבטיח שהמוסד יוכל למלא את משימתו ביעילות?

3. מה מתכוון משרדן לעשות כדי לפתור את בעיית הדיוור של המוסד?

דין וחשבון של הרשות לתכנון כלכלי צופה, כי בעשור הבא צפוי מחסור של אלפי מהנדסים, הנדסאים וטכנאים במשק. בתחזית לשנים 1981 ו-1990 שהכינו דוד ברוך ומריו בירנבאום נמצא, כי בשנים הקרובות צפוי כיקוש מוגבר בעיקר למהנדסים ולטכנאים בתחומי החשמל, האלקטרוניקה והחוכנה (מחשבים).

בתחום ההיצע נבדקו אלטרנטיבה אופטימית בדבר עליית 1,700 מהנדסים לשנה ואלטרנטיבה פסימית בדבר עליית 500 מהנדסים בלבד לשנה. בהתאם לאלטרנטיבות אלה התברר, כי המחסור הצפוי במהנדסים עלול להגיע בשנים הקרובות ל-2,800 — 10,000 איש. ואילו המחסור בהנדסאים וטכנאים עלול להגיע ל-7,000 — 25,000 איש.

רצוני לשאול, את כבודו:

1. האם הנתונים האלה נכונים?

2. אם כן — אילו יוזמות ינקוט המשרד למען שינוי במגמה?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

1. הנתונים תואמים את הכתוב בד"ר וחשבון של הרשות לתכנון כלכלי.

2. הכשרת מהנדסים נעשית במסגרת המוסדות להשכלה גבוהה, שקיבלו אף הם את הדין וחשבון.

באשר להנדסאים: גם בתקופה זאת של ריסון בתעסוקה במשק קיימת תעסוקה מלאה בקרב טכנאים והנדסאים. במערכת ההכשרה של טכנאים והנדסאים במדינה יש כיום כ-10,000 איש, הלומדים במסגרת משרד העבודה והרווחה, ועוד כ-1,500 איש, הלומדים במסגרות שבפיקוח משרד החינוך והתרבות. אלה גם אלה — המסגרות של משרד העבודה והרווחה ושל משרד החינוך והתרבות — הן חוליות חשובות ביותר לפיתוח כוח האדם לתעשייה ומורנית.

המוסדות להכשרת טכנאים והנדסאים פרוסים כיום מתל-חי ועד אילת, ומגמות הלימוד תואמות את צורכי האזורים השונים. אחד היסודות המנחים הכשרה זו הוא מיוג בין הלימוד העיוני ללימוד המעשי, דבר המאפשר להכין כוח-אדם העונה על צורכי התעשייה.

עם זאת, יש לעשות הכול כדי לשמור על המסגרת הקיימת, לפתחה ולהבטיח בעשור הקרוב הכשרת אלפי הנדסאים בתחומי הטכנולוגיות המודרניות, כגון מחשבים, אוטומציה, אלקטרוניקה ועוד. לדעת הרשות לתכנון כלכלי, המחסור הצפוי בהנדסאים וטכנאים עשוי להגיע ל-7,000 איש, על-פי הערכה זוהרה, ול-25,000 איש, על-פי הערכה אופטימית פחות. לכן מסייע משרדנו, ויסייע אף יותר בשנים הקרובות, בפיתוחן של המכללות הטכנולוגיות. המשרד שואף להרחיב ולציידן במגמה לענות על השוניים הטכנולוגיים של שנות השמונים והתשעים.

723. מצב התעסוקה בצפת

חברת הכנסת ש' ארכלי-אלמחלינו שאלה את שר העבודה והרווחה ביום ט' בשבט התשמ"ב (2 בפברואר 1982):
נמסר לי מפי מזכיר מועצת פועלי צפת, שמצב התעסוקה בעיר הולך ומחמיר, וכי בשירות התעסוקה רשומים יותר מ-260 מחוסרי עבודה. בנוסף על רבים אחרים, שאינם פונים לשירות התעסוקה. מצב פועלי הבניין הורע, כי אין התחלות בנייה, וצפויים פיטורי עובדים ממקומות עבודה כבניין.

נוכח העובדה שצפת היא עיר מרכזית בגליל, ולחוסר עבודה בעיר עלולות להיות השלכות שליליות, רצוני לשאול:

אומנם קיים פער מסוים בין סכומי תשלום בפועל לבין הדרושה, בגלל האיחור במדידת השכר הממוצע במשק. דבר זה יוצר פער ובעיה של עדכון.

1. התשובה שלילית. קיימת חלוקת תפקידים ברורה — הביטוח הלאומי אחראי להכטחת הכנסתם של הקשישים; משרד העבודה והרווחה והרשות המקומית אחראים לתכנון ולאספקת שירותים לקשיש, ובמסגרת זאת אף נעשה הסקר, שעליו מסתמך השואל הנכבד; משרד הבריאות אחראי לטיפול בזקן הסיעודי החולה.

2. כחיפה קיימת בעיה מיוחדת. חלקם של הקשישים באוכלוסיית חיפה הוא 14.9%, לעומת 9.4% בממוצע הארצי. כלומר כמעט פי אחד וחצי. גידול זה בעיר חיפה הואך ביותר בשנים מסתמך השואל הנכבד; מ-6% בשנת 1961 ל-14.9%, כפי שאמרת. בשנת 1981.

3. משרד העבודה והרווחה ועיריית חיפה פועלים יחדיו להסקת מסקנות מן הסקר על רווחת הקשיש ולתכנון השירותים בעיר בהתאם לכך. בקרוב, אני מקווה, תוצג תוכנית מפורטת בפני הציבור.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לסגן השר.

721. גביית דמי-ביטוח לאומי כפולים מסטודנטים עובדים חבר הכנסת ד' יחיאל שאל את שר העבודה והרווחה ביום ט' בשבט התשמ"ב (2 בפברואר 1982):

מפסק דין, שניתן בבית-הדין האזורי לעבודה, עולה כי המוסד לביטוח לאומי גבה במשך שנים דמי-ביטוח כפולים מסטודנטים העובדים לפונסתם. סטודנטים שעבדו שילמו דמי-ביטוח הן במסגרת שכר לימוד והן במסגרת עבודתם. התקנות שונגן אך ורק בשנת 1981 ללא תוקף רטרואקטיבי. לפיכך אתכבד לשאול:

1. מה אלה היקף דמי הביטוח, שנגבו על-פי התקנות הקודמות לפני השינוי הנ"ל?

2. האם יחזיר המוסד לביטוח לאומי את הכספים האלה?

3. כיצד יוחזרו דמי ביטוח אלה?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

מכוח תקנות שהתקין שר העבודה והרווחה, לאחר שנועץ במועצת הביטוח הלאומי, נדרש תלמיד במוסד להשכלה גבוהה לשלם דמי ביטוח באמצעות המוסד שבו הוא לומד. אם התלמיד גם עובד שכיר — עליו לשלם בנוסף על כך גם דמי ביטוח כעובד. כאשר שכרו של התלמיד עולה על המקסימום — מוחזרים דמי הביטוח העודפים. בית-הדין האזורי פסל בפסק-דינו את סמכות השר להתקין תקנות כאמור. על פסק-הדין הוגש ערעור לבית-הדין הארצי.

1. אין בידינו מידע בדבר הסכומים שנגבו מסטודנטים עובדים ומסטודנטים שאינם עובדים.

2. המוסד יפעל כפי שיוחלט וייקבע על-ידי בית-הדין הארצי.

3. לאחר מתן פסק-דין סופי יוחלט על שיטת ההחזר, אם המוסד יחזיר בהחזר.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לסגן השר.

722. המחסור הצפוי במהנדסים, בהנדסאים וטכנאים

חבר הכנסת ש' יו"ש שאל את שר העבודה והרווחה ביום ט' בשבט התשמ"ב (2 בפברואר 1982):

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת י' גיל)

1. הגידול במספר הזכאים לגמלה אינו משקף גידול במספר הנכים, אלא מבטא את הגידול ההדרגתי בהפעלת ענף ביטוח נכות. כידוע, מ"ו באפריל 1974 הוקנתה זכאות למי שנעשה נכה לאחר 1 באפריל 1970. מ"ו באפריל 1975 נכלל מי שנעשה נכה לפני 1 באפריל 1970. מ"ו בינואר 1976 נכללו נכים מאושרים. מ"ו באפריל 1977 הוחל הביטוח גם על עקרות-בית בליקוי תפקוד חמורים. מ"ו באפריל 1979 נכללו עולים שנכותם נוצרה בחוץ-לארץ, וכן עקרות-בית בליקוי תפקוד חמורים פחות, והוחל בחשולם קצבת שירותים מיוחדים. מ"ו באפריל 1981 הוחלה, בהדרגה, הזכות גם על ילדים נכים.

חלק ניכר מאותם זכאים הועבר מערכות טיפוליות אחרות, כגון שירותי הרווחה והבריאות, למוסד לביטוח לאומי. לפיכך, הנתונים אינם משקפים שינוי במספר הנכים בישראל. מספרם באוכלוסייה דומה לשיעור המקובל בארצות-החוץ.

2. בביטוח נכות לפי חוק הביטוח הלאומי נקבעת זכות לגמלה למי שניטל ממנו כושר התפקוד, כושר ההשתכרות, עקב מוגבלות רפואית גבוהה, או שצומצם כושר התפקוד שלו ב-50% לפחות. הנכות אינה מבטאת אפוא את המוגבלות הרפואית. תנאי הזכאות החמורים הם הגורמים לקביעת הזכות, בעיקר לנטולי כושר תפקוד כשיעור גבוה. פרופיל דומה קיים בארצות-החוץ.

3 — 5: נרקומניות ושימוש בסמים כשלעצמם אינם מקנים זכות לגמלת נכות, ואין הם מהווים פגימה רפואית העומדת בפני עצמה ברשימת המכלול. שלפיהן נקבעת הנכות הרפואית. נרקומן, שנקבעה לו נכות נפשית או פיסיולוגית, אשר בנוסף על נכותו הרפואית הוא גם נטול כושר תפקוד, עשוי להיות זכאי לקצבה. נרקומניות כשלעצמה אינה קובעת זכאות לגמלה, ולכן אין בידי המוסד לביטוח לאומי רישום מיוחד של נרקומנים ומשתמשים בסמים.

היו"ר מ' סכידור:

סגן השר מתבקש להשיב על שאלתא מס' 762 של חברת הכנסת נמיר.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

איוני היושב-ראש, שאלתא מס' 762 לפי הנוסח שלפני היא של חבר הכנסת אמרי רון, ולא הודפסה כאן. אני מניח שנעשתה כאן טעות בהדפסה, וכרושתי אשיב עליה בהודמנות אחרת.

יעקב גיל (המערך):

יש שאלתא של חברת הכנסת נמיר.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

חל כאן בלבול. שאלתא 762 היא של חבר הכנסת רון. זו שאלתא שדנה בקצבאות לילדים דרוזים. השאלתא המופיעה כאן היא שאלתא אחרת, שלא הועברה אלינו. אשיב על שתי השאלות בהודמנות הבאה.

היו"ר מ' סכידור:

תודה לסגן שר העבודה והרווחה.

אהרן הראל (המערך):

סגן שר העבודה והרווחה יכול לתת לממשלה שיעור איך משיבים על שאלות.

יעקב גיל (המערך):

נכון, אני מצטרף.

1. מה הוא מספר דורשי העבודה, שנרשמו בשירות התעסוקה בחודשים נובמבר — דצמבר 1981 וינואר 1982?

2. מה הוא מספר מקבלי דמי-האבטלה בחודשים אלו?

3. מה הוא מספר העובדים שפוטרו במשך ששת החודשים האחרונים, ומאילו מפעלים?

4. האם יש תעסוקה חלופית לפועלים מפוטרים?

5. אם כן — מה הם מקורות התעסוקה?

6. אם לא — מה הן תוכניות הממשלה ליצירת מקורות תעסוקה לפועלים ולאלה הרשומים בשירות התעסוקה כדורשי עבודה?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת א' נחמיאס)

1. בנובמבר 1981 — 330 דורשי עבודה; בדצמבר 1981 — 325 דורשי עבודה; בינואר 1982 — 358 דורשי עבודה.

2. בנובמבר 1981 — 96 אישורי אבטלה; בדצמבר 1981 — 142 אישורי אבטלה; בינואר 1982 — 178 אישורי אבטלה.

3. 135, מהמקומות האלה: חברת "מקורות", חיל הנדסה, מפעלי תעשייה, בית-חולים, בתי-מלון ודואר-הנדסה.

4. כן, חלקית, בעיקר לנשים.

5. במפעלי תכשיטים, בריאות, הלבשה וטקסטיל בצפת, בחצור ובקריית-שמונה.

6. כאשר ליצירת מקורות תעסוקה — העניין נתון בידי גורמי הממשלה המוסמכים לכך, כגון משרד התעשייה והמסחר, שאותם מזין כמידע שירות התעסוקה. בתקופת המעבר פועל המשרד להכשרתם המקצועית של העובדים ומסייע לקיומם כמענקי אבטלה.

761. מספר מקבלי קצבות נכות מן הביטוח הלאומי חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר העבודה והרווחה ביום י"ז בשבט התשמ"ב (10 בפברואר 1982): מספרם של מקבלי קצבת-נכות כללית בשנת 1976 היה 14,270; במחצית השנייה של שנת 1981 הגיע מספרם ל-48,742 — גידול של כ-30% לשנה. מהם היו 12,964 "נכים קדומים" ו-35,778 "נכים חדשים" (לפי ההגדרה יש, כנראה, שינויים בחוק). מספר ה"נכים החדשים" גדל בקצב מוגבר יותר. לפי המספרים שביי, כ-85% מהנכים הם בעלי דרגת נכות של 100%.

הואיל ומבטוחים אלה אינם כוללים את נכי צה"ל, הנמצאים בטיפול משרד הביטחון, שאלות הן:

1. מדוע גדל מספר הנכים בקצב כה גדול בשנים האחרונות?

2. כיצד יש להסביר את האחוז הגבוה של הנכים בדרגת נכות של 100%?

3. מה הוא אחוז הנרקומנים והמשתמשים בסמים בין המוגדרים כנכים?

4. כיצד נקבע שאדם נרקומן ומה הוא תהליך הבדיקה בטרם מוכרת נכותו לצורך קבלת קצבת נכות?

5. מה הוא הפיזור הגיאוגרפי של מקבלי קצבת נכות בשל היותם נרקומנים?

ז. הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

התשמ"ב, 22 בפברואר 1982, הוחלט בהתאם לסעיף 117א לתקנון להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה שחרון בחוק לתיקון פקודת המבחן (מס' 3), התשמ"ב—1982, לאחר הקריאה הראשונה. ועדת הכנסת החליטה בישיבתה היום להעביר את הדיון בחוק הנ"ל לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

ח. חילופי גברי בוועדות הכנסת

היו"ר מ' סבידור:
אין התנגדות. הכנסת רשמה לפנייה את ההודעה.
איתן לבני (יו"ר ועדת הכנסת):
כמו כן הריני מבקש את אישורה של הכנסת לחילופי גברי בוועדות מטעם סיעת המערך: בוועדת החוץ והביטחון, במקום חבר הכנסת חיים הרצוג ייכנס חבר הכנסת חיים בר-לב.
היו"ר מ' סבידור:
האם יש התנגדות? אין. הכנסת רשמה לפנייה את ההודעה.
תודה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

ט. הצעה לסדר-היום

עתידו של מוזיאון "המאירי" לתולדות צפת

בציטטה של המשורר דנטה על הכוונות הטובות. מדוע? שכן בעוד אני שומע את הנאום הנרגש, קיבלתי פתק מאנשי ארץ-ישראל היפה, כי לחינם הנאומים והדיבורים: הכולדורו גמר זה עתה את מלאכת ההרסה של הבית ותם העניין.

חברי הכנסת, אני מקווה כי הפעם לא יפקוד גורל דומה את הצעתי לסדר-היום. כי לא בגורל בית אחד מדובר כאן היום, אלא במפעל ייחודי, האוצר בתוכו זיכרון חי ונושם של תושבי העיר צפת, חזיון של רציפות, של שייכות וזיקה ומסירות ללא תנאי לארץ הזאת. אני משבח את חברי וידידי חבר הכנסת וראש עיריית צפת אהרן נחמיאס, שמתוך ענווה רבה ורצון שלא לשוות לנושא גוון של אינטרסנטיות מקומית, ולמרות הסיוע הרב שהוא העניק למפעל, אולי הרבה פעמים מעבר ליכולת, לא רק הסכים אלא בירך על כך שאנוכי, איש הגליל, אעלה את הנושא. אני מודה לו על כך.

חברי הכנסת, יחזקאל המאירי, סופר ועיתונאי, דור חמישי למתדשי היישוב העברי בצפת, שקד במשך 25 שנים רצופות, בהסתר ובצנעה, בלי קולניות, על הקמת מפעל חינוכי לאומי ייחודי בלב של שכונת המקובלים בעיר העתיקה בצפת. הוא הקים בכוחות עצמו, בלי עזרה, בחסכוניותו, מפעל ציבורי בהיקף ממלכתי. אני חושב, שספק אם יש למפעל זה אח ורע בארץ. בכוחות עצמו ובכוחות משפחתו הוא שיקם ושחזר את אחד מאתריה ההיסטוריים העתיקים ביותר של צפת: גוש מכנים חרב, אשר ראשית בנייתו על-ידי מגורשי ספרד שהתיישבו בצפת עור בראשית המאה ה-16; בית-קומות מרשים על עשרות חדריו וכוכיו, המהווה כשלעצמו אנדרטה חיה למורשתה של צפת, להתפוכות הגורל שירע היישוב היהודי במקום במשך 400 השנים האחרונות.

חברי הכנסת, בית "המאירי" — ואני היתי שם — ממש אוצר בתוכו, ללא צל של מליצה, את רוחה ואת מורשתה של צפת, אשר התעלתה לשיא תהילתה בימי זוהרה במאה ה-16.

היו"ר מ' סבידור:
הודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת.
איתן לבני (יו"ר ועדת הכנסת):
ארוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הריני מתכבד למסור לכנסת את ההודעה הזאת: בישיבת הכנסת מיום כ"ט בשבט

היו"ר מ' סבידור:
הודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת על חילופי גברי בוועדות הכנסת.

איתן לבני (יו"ר ועדת הכנסת):
הריני מבקש את אישורה של הכנסת לחילופי גברי בוועדות מטעם סיעת התחיה: בוועדה לעניין חוק ביטוח בריאות ממלכתי, במקום חבר הכנסת גאולה כהן ייכנס חבר הכנסת יובל נאמן.

היו"ר מ' סבידור:
אנו עוברים לסעיף הכא בסדר-היום. אני מזמין את חבר הכנסת דב זכין להגיש הצעה לסדר-היום מס' 828 בנושא: עתידו של מוזיאון "המאירי" לתולדות צפת.

דב זכין (המערך):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בכנסת השמינית עמדתי כאן, על הבמה הזאת, וביקשתי לשאת דברי חוכמה נגד הריסת ביתו של הסופר ש' בן-ציון בתל-אביב, בשדרות רוטשילד, בית שבו חי גם הצייר נחום גוטמן, בנו של הסופר בן-ציון, בית ששימש בשנות המאבק בבריטים מטה ל"הגנה" ובו מצא מסחור חבר המטה הארצי של ההגנה יצחק שדה, בית מהימים הראשונים ורבי-העלילות של תל-אביב. דיברתי נגד הריסת בית, שהיתה בה התעללות ממשית כמעשי בראשית, כחידוש הזיקה, בשייכות, בשורשים וגם באהבה לנופים ולארץ שחידשנו.

עסקנים בעירייה — ואיני רוצה להזכיר שמות, אין זה עניין פוליטי — אשר מודדים את כל הערכים בפיסת מגרש, ככל מטר, אישרו כסופו של דבר את ההרסה. כן, הם הבינו את ערכה של כל פיסת קרקע, אבל הם לא השכילו להבין כי עיר היא גם כל הפנים וכל הזמנים וכל הגורלות ומה שקרה ומה שנכתב בה, שכן יש לה פנים ויש לה נשמה.

לתומי השליתי את עצמי, שאחרי הריסת גימנסיה "הרצליה" וביתו של אהר-העם ועוד שורה ארוכה של בתים, אולי יפסק החיזיון המביש, ברוב סכלותי השליתי את עצמי, השיב לי אז שר הפנים מר בורג במלים נרגשות ובנוסטלגיה, דיבר אלי בפסוקים והפליג בערך הזיכרון ההיסטורי והמודעות הוא אמר כי "התורה מתחילה ב'בראשית ברא', זה יפה מאוד, 'ובעשרת הדיברות אנחנו קוראים: 'אנכי השם אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים', ובפרשת 'האזינו' אנחנו שומעים: 'זכור ימות עולם, כינו שנות דור ודור'. הוא הפליג בדברים, בכנות, באמת, בכוחות טובות. ואני, לצערי הרב, נזכרתי

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-עספה:

אדוני היושב ראש, חברי כנסת נכבדים, בית "המאירי" בצפת, שהוא שילוב של מוזיאון, ארכיון ומוסד מחקר על תולדות היישוב היהודי בצפת, הוקם על-ידי אדם אחד — כפי שאמר חבר הכנסת זכין — לפני 25 שנים. במשך כל השנים פעל המאירי בעצמו, שיפץ את הבית, אסף תומר, תיעד וראיין את זקני העיר; כל זאת ללא קבלת עזרה מכל גורם שהוא.

עיריית צפת צריכה להיות המעוניינת העיקרית בקיום המוסד ובטיפוחו כגורם תרבותי מקומי ראשון במעלה, המשמר את ההיסטוריה הקרובה והרחוקה של העיר. מקובל כי מפעל העוסק בתולדות העיר מוקם, בדרך כלל, ביחזמת העירייה ובאחזקה.

משרדנו מכיר בערך העבודה שנעשתה על-ידי מר המאירי, ואף קיבל את המלצותיו של גנז המדינה מבחינת הארכיון. לגבי התצוגה המוזיאלית, העוסקת בתרבות החומרית של היישוב היהודי בצפת, קיימות הסתייגויות מדרכי התצוגה והשימור, אך למשרדנו ברור, שהפעולה הראשונה שצריכה להיעשות היא: העברת האחריות על אחזקת הבית לעירייה, תוך מציאת פתרון לכביה, שהבית והרכוש הם של אדם פרטי. לאחר מכן יש להכין תוכנית, ומשרדנו ישמח לשתף פעולה מבחינה מקצועית, לגבי דרך הפעולה הנדרשת בהמשך, תוך קביעת סדר עדיפויות מתאים.

כנסת נכבדה, אם אכן תתבצענה הפעולות האמורות לעיל, משרדנו יהיה מוכן לחמוך בבית "המאירי" בצפת, אם על-ידי חמיכה בפרויקטים מסוימים, ואם על-ידי השתתפות באחזקה, כמקובל לגבי מוסדות דומים.

אני מסכימה באופן עקרוני לכל דברי חבר הכנסת זכין ולרוחו שנשמעה בהם, אבל יש גם מציאות של חוק, לכן אני מציעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות. כדי שתלמד את הכביה ותייעץ במציאת פתרון הולם לנושא. אני מיעצת שהפתרון יימצא ברוח הדברים שנאמרו.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לסגנית שר החינוך והתרבות, חבר הכנסת זכין, האם אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות?

דב זכין (המערך):

מסכים.

דב שילנסקי (הליכוד):

אתה רואה, חבר הכנסת זכין, כשאתה מדבר לעניין, גם הממשלה תומכת.

דב זכין (המערך):

זה קורה פעם ביוכל.

קריאה:

מה קורה פעם ביוכל?

מדרכי גור (המערך):

ההצעה היתה מצוינת — — —

ה צ ב ע

כעד ההצעה להעביר את הנושא

לוועדה — רוב

נגד — אין

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת

החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר מ' סבידור:

הכנסת החליטה פה אחד להעביר את ההצעה לסדרה היום

של חבר הכנסת דב זכין, בנושא עתידו של מוזיאון "המאירי" לתולדות צפת, לוועדת החינוך והתרבות.

גם כלי אידיאליזציה, גם חמורי-הסבר כלפי העבר וחמורי-ההבחנה לגבי העבר ודורות הכיור והקפדני של מקרי המורשת, אינם יכולים שלא להשתאות מגודלי הרוח בישראל, אנשי צפת — מדמותו של ר' יוסף קארו, מגדולי המחוקקים שקבע בספרו "שולחן ערוך" את קונטקסט החוקים המנומנטלי; מדמותו של יעקב בירב, מגדולי הרבנים, שחידש בצפת את הסמיכה; מדמותו של ר' יצחק לוריא, האר"י, שנשא את חזון הגאולה בעיצוב הקבלה המעשית כסמטאות צפת וגיאיותיה; או משירתו של הפייטן המקובל שלמה אלקבץ, אשר עוד לפני 400 שנה שר בירכתי אותו בית, שאני מדבר עליו, את שירת התקווה בנוסח: "התעורר מעפר, קומי, לבשי בגדי תפארתך, עמי", ולצד, כהוויה אחת, אנשי העבודה בצפת, אנשי תבונה הכפיים, בעלי מלאכה, פשוט-עם, שכן מי לא שמע את תהלתם של האומנים, של הפנחים, שגם ידעו לנגד כלי מגן. כאחת — חיים של בשר ודם.

חברי הכנסת, באמת קשה להגויס בהערכה במראה הבית הזה, מלוקטים בו אלפי מוצגים מהווי החיים — תצלומים, הקלטות של זקני צפת, לבוש, חדרים של כל העדות, כסגנון זה וזה. זה מוזיאון רב-ממדים, שמדינה יכולה להתברך בו, אולם, לעומת זאת, עם כל ההתפעמות של כל אדם, יש בזה גם תעודה עניו לגבי אלה שמתחכשים, שמחזירים, שעומדים מנגד. כי אין זה אך מפעל של הנצחה, אלה שלושה אגפים. זה מוזיאון, זה מכון מחקר, זה מרכז לימודים והדרכה, ראיתי את ספר המבקרים, כבוד סגנית השר: אלפים מבקרים במקום, צעירים, חתכים, אנשי רוח, סופרים, נשיא המדינה רשם דברי התפעמות מן המפעל הזה.

עכשיו מתירים למפעל הזה, אלה שצריכים לדאוג לו, להתמטט ממש. הוא עומד לקרוס, כי כמה זמן יכול איש יחיד עם משפחתו להפעיל מפעל עצום כזה בעמור? ואני רוצה מעל הכמה הזאת להשמיע קול מחאה. לא זו בלבד שהמאירי נאבק על המשך קיום מפעלו בעצמו יום יום, אלא הוא גם צריך להיאבק בכיורוקרטיה, בכוננות — כבודע או שלא כבודע — אפילו לתערע את יסודותיו של הבית. מגלחים סביב הבית הזה מבנים ומעצורים את היסודות — הוא מנהל נגד זה מערכה עכשיו, בעצם הימים האלה. אני מוסמך ואני רוצה לדבר על הבניין שהוא הגיש — טרקטורים ורחפנים ויצבים בירכתי הבית ממש, נוגסים ביסודות, בכביש הגישה, ודווקא מטעם המחיימים להופיע כשם מורשת ישראל, הנושאים את שמו של עם ישראל, ואהבת ישראל בלבד על שפתותיהם. וכל איש קרא וידע למי אני מתכוון.

חברי הכנסת, ניצב לו אדם בודד כמערכה, ואפילו את האגרות הוא צריך לשלם, כאילו היה זה עסק, בית-מלון, ואחר-כך אנתנו פה נדלקם כולנו על אהבת הארץ ועל זיקה.

אני יודע שבחקופה האחרונה הרבה חזיונות בתורה הישראלית של היום כבר השכילו להכחיד אצל רבים מאתנו את רגש הכלימה, אבל אפשר לעמוד נכלם לנוכח העובדות האלה, ואני פונה אל כבוד סגנית השר, למשרד שלך — שהרי מחנכיך ומפקחייך מבקרים שם, מביאים תלמידים, משכחים ומעיתרים מליצות — היכן העזרה הממשית? אני יודע שיש סיבוכים — בעלות, לא בעלות — אבל זה בהיקף ממלכתי, ומשרד החינוך והתרבות צריך להכריז על המקום כעל מוזיאון, להפעיל אותו, לפתח אותו, לתחוק אותו, להפוך אותו לנכס גדול לדור הצעיר ולמחנכי ישראל, למורשת אהבה ולזיקה לארץ ברוח נעלה.

לפיכך, כבוד היושב ראש, אבקש לדון במליאה בנושא זה.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לחבר הכנסת דב זכין, אני מזמין את סגנית שר החינוך והתרבות.

— הצעת חוק מס הכנסה (ניכויים מיוחדים בשל אינפלציה) (הוראת שעה ותיקוני חוק) —

י. הצעת חוק מס הכנסה (ניכויים מיוחדים בשל אינפלציה) (הוראת שעה ותיקוני חוק).

התשמ"ב — 1982*

(קריאה ראשונה)

האינפלציוני לשנת המס 1981 יבוסס, לגבי חברות, על-פי אחד משלושת המרכיבים: שיעור מההכנסה החייבת, שיעור מההון העצמי המושקע בפירמה, או שיעור מהמלאי העסקי.

חברות מעשייתיות ייהנו מניכוי, על-פי הוראת שעה זו, בשיעור שלא יעלה על 25% מהבנסתן, ושיעור זה הוא מועדף לעומת השיעור של 15% מההכנסה לגבי תאגידים אחרים. העדפה זו נקבעה, אף כי על-פי הצעת החוק המקפת, שאושרה בקריאה ראשונה ואימצה את המלצת ועדת גבאי, לא הוצע להעניק לתעשייה כל העדפה לעומת הסקטורים האחרים.

אשר ליחיד שלגביו, על-פי הוראת השעה בשנת המס 1980, היה הניכוי בשל האינפלציה מחושב רק על יסוד 10% מההכנסה מעסק, מוצע שבשנת המס 1981 יורחב בסיס הניכוי ויחושב גם על יסוד 50% מהמלאי עד לתקרה של 15% מההכנסה העסקית. הקלה זו מטרתה לשפר את מצבם של יחידים, בעיקר בסקטור הקמעונאי והחקלאי.

בדומה להוראת השעה לשנת המס 1980 מוצע גם בחוק זה לשלול את הניכוי מגופים שכבר הניחו, על-פי חוק מיוחד, מהגנה מפני שחיקה אינפלציונית.

לעומת זאת, מוצע לשנות את הוראת השעה הקודמת לגבי מוסדות כספיים אשר לא היו זכאים בשנת המס 1980 לניכוי בשל האינפלציה. הגבלה זו נעשתה בעבר בשל השקעותיהם הרבות בחברות-בנות או השקעות מחוץ לישראל, המאפשרות הגנה מפני האינפלציה. מוצע עתה להחזיר גם למוסדות אלה ניכוי אינפלציוני בשיעור של מחצית מהניכוי הניתן לחברות אחרות על-פי חוק זה, זאת בהתחשב בנכסיהם המוגנים מפני אינפלציה.

נוסף על הניכוי האמור בשל אינפלציה, שיינתן לחברות וליחידים בשנת המס 1981, מוצע להעניק השנה לחקלאים גם פיצוי חד-פעמי בדרך של הגדלת סכומי הפחת שיותרו להם בניכוי וכן ניכוי מיוחד למטעים קיימים וחדשים. הטעם לכך הוא, שהפתרונות האחרים שהוצעו לא ענו על הבעיות המיוחדות של הענף.

ב. הגבלת התרת ניכוי הוצאות מימון. חלקו השני של החוק המוצע עניינו מניעת הניכוי מההכנסה בשל ריבית והצמדה ששילם הנישום על הלוואות, כאשר אותו נישום מחויק בהשקעות. מההכנסה מהן פטורה ממס, וזאת בהתאם לעקרונות ההסדר שנקבעו בהוראת השעה הקודמת.

התיקונים הנוכחיים, המוצעים בעניין זה, מטרתם העיקרית הבהרה וביסוס פרשנות קיימת. אך בטרם אדון בהם לגופם אחייהם לנקודה אחת, אשר מחוסר הכנה או מחוסר עיון מעמיק, הוצגה בציבור כהחמרה, בשעה שהמטרה היתה הפוכה בתכלית.

סעיף 19 לפקודה, הן באי-התרת ריבית והפרשי הצמדה על הלוואות לכרישת מלוות מועדפים, חוקק לראשונה בשנת 1975 ועורר קשיים בהפעלתו הסדירה, עקב הקושי לקבוע את סכומי ההלוואות אשר יש לייחס לסכומי המלוות המועדפים ואת שיעורי הריבית המדויקים על אותן הלוואות. קושי זה היה

היור"ר מ' סבירוק:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, חוק מס הכנסה (ניכויים מיוחדים בשל אינפלציה) (הוראת שעה ותיקוני חוק), התשמ"ב — 1982. רשות הדיבור לשר האוצר.

שר האוצר י' ארידור:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק המובאת היום היא בעיקרה הוראת שעה לשנת המס 1981 בלבד. היא נועדה לפצות את הסקטור העסקי בשל שחיקת הונו העצמי שנה נוספת. הוראה זו היא האחרונה בגדר הוראות השעה, שכן בחודש יוני 1981 אישרה הכנסת, בקריאה ראשונה, את הצעת חוק מס הכנסה (מיסוי בתנאי אינפלציה), התשמ"א — 1981. ובה פתרון מקיף וכולל בעניין המיסוי בתנאי אינפלציה. אולם המשך ההליכים בהצעה המקורית עוכבו לצורך הכנסת כמה חקיקים, שינויים ושיפורים, לאחר שהתברר שיישומה יהיה קשה ביותר לכיצוע הן לציבור הנישומים והן לשלטונות המס.

במהלך התקופה שחלפה מאז חודש יוני 1981 קיים האוצר התייעצויות עם גורמים במשק וכן עם משפטנים, ההערות וההצעות שנשמעו במהלך התייעצויות אלה מצאו את ביטורם בחוקים בהצעת החוק הכוללת, תיקונים שיתווח בימים הקרובים על שולחנה של ועדת הכספים של הכנסת, במטרה להחיל את הצעת החוק הכוללת מחודש אפריל 1982 ואילך.

כדי לאפשר דיון ממצה בכנסת בהצעה המקיפה והכוללת, שהיא מרובה טעפים ועוסקת בנושאים מסובכים ביותר, מוצע להסתפק עתה בהוראת שעה בלבד; שתחול רק בשנת המס 1981. כך תתאפשר גם הערכות המשק לקראת יישומן של הפתרונות הכולל, אשר יחול, כאמור, בשנת המס 1982.

הוראת השעה המוצעת לשנת המס 1981 היא במתכונת הוראת השעה שחלה בשנת המס 1980, תוך שילוב שינויים מספר, שמטרתם העיקרית לפשט ולהבהיר נושאים שעוררו קשים בשנה שעברה. הצעת החוק המוגשת נציע, תיקונים מספר, אשר התגבשו לאחר קבלת הערות והשגות מהסקטור העסקי ומהסקטור הציבורי. אני מקדם בכרכה דיון ציבורי בחוקים המוצעים על-ידי האוצר, שכן כל הצדדים יצאו נשכרים מכך.

בדומה להוראת השעה לשנת המס 1980, ניתן לחלק גם את ההצעה המובאת בזה לשני חלקים עיקריים: האחד עוסק במתן הניכוי המיוחד בשל האינפלציה, המבטא את שחיקת ההון העצמי בפירמות; והשני מתקן את סעיף 19 לפקודה מס הכנסה, המגביל ניכוי של ריבית והפרשי הצמדה מהכנסתו של נישום שהשקיע בנכסים פטורים ממס, במטרה למנוע ניצול מערכת המס בתנאי אינפלציה להפחתה בלתי-מוצדקת בשיעורי המסים.

יאמר עם זאת מראש, שאין בהוראת שעה זו משום פתרון מקיף ומדויק לבעיות המיסוי בתנאי אינפלציה, אלא שיטה זמנית המביאה לחשבון את הגורמים הבסיסיים לעיוותים שנוצרו.

א. הניכוי המיוחד בשל האינפלציה. עיקר השינוי לעומת שנת המס 1980 הוא, שעל-פי ההצעה הנוכחית יחושב הניכוי לכלל הנישומים גם בהתחשב במלאי המצוי בעסק. הניכוי

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 1573).

שכח וייס (המערך):

שר האוצר להמשיך בדרך הזאת של כתיבת מערכת המיסוי שלנו בכיוון נוסף. למעשה אני מפנה את זה לממשלה כולה, אבל דרכך, אדוני שר האוצר. אני חושב שהפישוט במערכת המיסוי והצירוף של מערכות גבייתו הוא דבר חיובי. בזמני נעשו כמדינת ישראל כמה רפורמות חשובות, ולדאבון לב בשנים האחרונות אין בתחום זה מהלך נוסף. ב-1960 היתה ועדת רחקון, אשר המליצה על רפורמה במס רכוש ועל איחוד מס רכוש עירוני ומס רכוש ממשלתי. זאת רפורמה שעלתה יפה. היו ועדות נוספות, אשר בצורה זו או זו צמצמו וחסכו מאתנו את תרבות מערת המכפלה הביורוקרטית המאפיינת אותנו. ועדת בן-שחר עצמה פישטה הרבה מאוד דברים, והרי אתה הולך באותה מגמה.

אני ממליץ, שתכונן במהרה ועדה בדרג הבכיר ביותר, כדי לבדוק את האפשרויות להעמס על מערכת מס הכנסה — שלפי הערכתי היא המערכת המשוכללת ביותר שלנו, הדינמית ביותר שלנו והסקרנית ביותר בחיפוש דרכים לשיפור עבודתה — את מקסימום מערכות המסים הקיימות בישראל, לטובת החיסכון, הפישוט והתקניות של המינהל הציבורי בישראל. תודה רבה.

היו"ר מ' כהן-אביב:

תודה לחבר הכנסת שכח וייס. רשות הדיבור לחבר הכנסת עדיאל אמורי, ואחריו — לחבר הכנסת אליעזר אבטבי.

עדיאל אמורי (המערך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הסוגיה שאנו נדרשים לה היום היא מסובכת. אני מתנצל בפני חברי הכנסת על כך שאצטרך לצלול לבעיות שבחלקן אינן שוות לכל נפש. ברצוני להקדים כמה הקדמות.

כל כולו של החוק הזה בא בגלל קיומה של אינפלציה מתמשכת במדינת ישראל. בימים שהאינפלציה היתה בשיעורים שבין 10% ל-30% היה החוק הזה מיותר. הוא החל להיות נתון זה שלוש — ארבע שנים. אפשר היה לפטור אותו ולומר: במקום לעסוק בהתאמות של חוק כזה מוטב שתפתרו את בעיית האינפלציה, בעיקר כאשר המחירים בעולם יורדים. מדינת ישראל מייבאת מוצרים שהמחירים שלהם נמצאים בידיה ואפשר היה להגיע להישגים גדולים הרבה יותר. אפשר היה לומר, שעה שלא תפתרו את בעיית האינפלציה, תפתרו יסודית את בעיית המיסוי בלא הוראות שעה. בבדיקה הזאת כבר עסקו שלוש ועדות שנקראות בשמות שלושה אנשים, ואינני בטוח אם ראשונים השתתפו בחקיקה של אחרונים. אבל אינני רוצה לעסוק בפולמוס. אנש לדין בחוק עצמו.

אפתח במערה כללית. בהצעת החוק שלפנינו נאמר, שהיא באה לטפל בבעיית השחיקה האינפלציונית של ההון מחוץ גיטא ובבעיית ניצול מקלט מס ומכשירי השקעה מועדפים לצורך הקטנת חבות המס מאידך גיטא. ההצעה באה על רקע סיום הסדר הקילת המלאי ועל רקע אי-הוודאות הנמשכת לגבי חילתו והיקפו של סעיף-19 לפקודת מס ההכנסה.

לגבי מרבית החברות הגדולות, המסכמות דוחות כספיים בדצמבר — כל החקיקה המוצעת היא בעלת משמעות רטרואקטיבית. אני רוצה לומר, שגורם עסקי צריך לדעת לפחות שלושה חודשים מראש בפני אילו בעיות מיסוי הוא יעמוד, ולא כאשר הוא בא לסכם מאון. בהתחשב בקצב החקיקה הצפוי, סביר מאוד להניח, שגם לגבי החברות המסכמות את הדוחות הכספיים שלהן במרס — החוק המוצע יהיה בעל תחולה רטרואקטיבית. עוד אצטוד על כך בהמשך.

למרות העובדה שהחוק מוסבר עליידי האינפלציה והקשיים שגרמה, ואף שהחוק מופיע על פניו כחוק המיועד

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חוק כזה מטבעו יעסיק את הכלכלנים שבינינו, ואינני רוצה לגעת בשאלות הכלכליות הקשורות בו אלא בכמה היבטים עקרוניים וכעד הפרלמנטרי של הטיפול בחוק זה.

כמי שאיננו מצוי ברזי הכלכלה, אך מסוגל להבין את המגמות של החוק הזה, אני מברך עליו, ואינני חושב שיש איוו סיבה שהיא שלא לחמוך בו. גם אינני נבהל מהעניין שהחוק הזה עורר בציבור ומן העובדה שבתוך פרק זמן קצר חלו שינויים אחדים בחוק ובמגמותיו. אני חושב שזה סיבה של העבודה הפרלמנטרית — אתה מופיע עם דעיון בשער בתי רבים, לרבות חוק, סופג תגובות של ציבור, ואם אתה נעתר לחלק מהתנגדות האלה, אינני רואה בזה דבר יוצא-דופן, ובמידה מסוימת אני רואה בזה אפילו דבר שאפשר לברך עליו.

הייתי מבקש להעיר על צד הטיפול הפרלמנטרי בחוק מסובך כזה ובחוקים נוספים, אשר ודאי יעלו על שולחן הכנסת בשבועות הקרובים, כפי שהתפרסם. יש לי הרגשה, שהכנסת כמילואא איננה מסוגלת להתמודד עם חוקים כאלה, ואילו ועדת הכספים מתמוטטת תחת עומס יתר של תעסוקה. ועדת הכספים צריכה לדון בפירט פירטים של תקציב המדינה. היא צריכה לדון באופן מפורט, יסודי ומקצועי בתקציב הנוסף. יש לה חובות שוטפות של טיפול בעניינים, שמבחינת המבנה החוקי שלהם מטילים על ועדת הכספים תפקידים סטטוטוריים בשפע. והנה עשוי היה תצטרך לטפל בחיפוזן בחוק כל כך חשוב, כל כך מפורט, ובחוקים נוספים, שאגף מס הכנסה עתיד להניח דרך האוצר על שולחן הכנסת, חוקים חשובים, נחוצים ודחופים כחלקם.

מצאתי שבכנסת הקודמת, בכנסת התשיעית, היתה אסימטריה מובהקת בין המעמסה הרובצת על הוועדות השונות: ועדת הכנסת קיימה 334 ישיבות; ועדת הכלכלה — 277; ועדת החקיקה והביטחון — 358; ועדת הפנים ואיכות הסביבה — 266; ועדת החוקה, חוק ומשפט — 293; ועדת העלייה והקליטה — 238; ועדת החינוך והתרבות — 360; הוועדה לענייני ביקורת המדינה — 126; ועדת העבודה והרווחה — 463; ועדת הכספים — 508. בשיעורתי את מספר השעות שהוועדה ישיבה, תמונת המצב נראתה אסימטרית אף יותר. למעשה ועדת הכספים היא מעין כנסת מבחינת היקף התעסוקה שלה.

אגב דיון זה אני רוצה להציע מחדש את הרעיון של שינוי במבנה ועדות הכנסת והקמת ועדת מקצוע נפרדת וועדת כספים נפרדת. אני חושב שהחודש הזה מייצג באופן מרובי את הבעייתיות של מבנה הכנסת מבחינת הנדסת ניהול והתאמתה לעבודת הכנסת. אני יודע שהעניין הזה אינו קשור באופן ישיר לחוק, אבל מגוי נפרד בכנסת ובפרלמנטים אחרים הוא. שעניינים כאלה הם אולי בבחינת תוצר-לוואי ידוני לכל דיון העוסק במסים או בכל סוגיה הקשורה לוועדה מסוימת.

הערה שנייה: אני רוצה לברך על היוזמה לשינוי חוקים ולהתאמתם. מדי פעם, כששר האוצר עולה על דוכן זה הוא שולח חצים חדים מאוד לכיוון של הפורפסור בן-שחר והוועדה שהוא עמד בראשה. כל אחד וצורת הפולמוס שלו, אבל הרי כולנו מצוים ללמוד מהניסיון. אני מתאר לעצמי, שלגבי סדורים רבים מאוד, אשר עוצבו עליידי ועדת בן-שחר, הצטבר ניסיון של חמש, שבע, שמונה שנים, ומן הניסיון הזה הופקו לקחים. אני רוצה לברך על הפקת הלקחים ולבקר את השיטה של הפולמוס החרף כלפי ועדה, שכללית עשתה צעד חשוב מאוד בתחום תרבות תשלום המס במדינת ישראל.

הערה אחרונה, ובקיצור נמרץ. הייתי רוצה להמליץ בפני

לאוכלוסיות מקבלי ניכוי, גם אם חלקית, את המסודות הכספיים שהוצאו מכלל תחולת המס הקודם. לגבי מוסדות כספיים ונישומים המדווחים לפי שיטת עבודות גמורות, נקבע שהשיעור יהיה בניכוי של 50% מכל החישוב שמוכא בחוק.

אשר לחקלאות, ההצעה כוללת ניכוי מיוחד לחקלאים בגין מטעים. לפי הצעת הניכוי, יופחת המחיר המקורי המיוחס לחמורה לעניין חישוב רווח. מכאן שהניכוי יביא להקטנת הפחת המוכר בעתיד להגדלת רווח, ולכן זוהי למעשה הקדמת הכרה בפחת ואין זה ניכוי.

עכשיו אני מגיע לסעיף המלוות המועדפים, סעיף 19 לפקודת מס הכנסה:

1. התיקונים המוצעים בסעיף זה הם מרחיקים לכת. הגבלת איה-הכרה בהוצאות מימון במקרה של אחזקת מלוות מועדפים הוגבלה בתיקון הקודם לחוק, במאי 1981, בהתפתחת ההון העצמי מהמלוות המועדפים, שר האוצר היה אמור, על-פי אותו חוק, להתקין תקנות בדבר הגדרת ההון העצמי למטרה זו. הדבר לא נעשה. עתה מציע האוצר ביטול הפחתת ההון העצמי מיתרת המלוות המועדפים, והוא מבסס הצעתו על כך שלהון העצמי ניתנת הגנה אחרת, אינני מקבל טענה זו, כאשר ההגנה האחרת בדמות הניכוי המיוחד אינה עונה על הבעיה והיא מחושבת תחת מגבלות אחוז מהרווח המזוהה. ההצעה לבטל למפרע את הסעיף להגנה על-ההון העצמי יש בה, אליבא דכולי עילא, משום חקיקה רטרואקטיבית.

2. הגדרת המלוות המועדפים מקבלת בהצעת החוק שלפנינו פירוש מרחיב בכמה נקודות ופירוש צמצם בנקודות אחרות. מניית, שהוחזקה תקופה של שלוש שנים ויותר ומקנות למחזיק 5% מכלל הרווח בחברה, הוצאו מכלל המלוות המועדפים. כאן מוצע להסתפק ב-5% מזכויות ההצבעה, וזכויות במקרקעין, המשמשות את העסק, אינן נכללות בהגדרת מלוות מועדפים, וכן לא נכללות בהגדרה זו זכויות במקרקעין ובמלאי. החוקת מניית או הלוואות בחברה, שמרבית נכסיה מלוות מועדפים, נקבעת כמלוות מועדף אם קיים יחס שליטה בין החברות. עתה נקבע כי יחס השליטה אינו צריך להתקיים כל השנה ודי בכך שהיה קיים במשך תקופה של שש שנים יום, בכך יש משום הרחבה של הוראת סעיף, אדוני השר.

יצוין גם, שהאינפלציה גורמת לכרוסוס ריאלי של הערך בספרים של נכסים קבועים מחד גיסא, ולעליית ערכם של מלוות מועדפים שהם בעיקרם נכסים שוטפים שאינם מוחזקים לתקופה ארוכה, מאידך גיסא. מכאן שעלול להיווצר מצב שגם חברה ריבית, שהיא חברה תעשייתית או עסקית לכל דבר, תוגדר כחברה שמרבית נכסיה על-פי העלות ההיסטורית הם מלוות מועדפים.

בחוק הקודם נקבע, כי במקרה שלחברה יש השקעות בצורת הלוואות בריבית נמוכה כבחברה ריבית, המוגדרת כחברה שמרבית נכסיה הם מלוות מועדפים, הרי שמסכום הריבית, שלא יותר לניכוי, תופחת הריבית שקיבלה החברה מהחברה שבשליטתה. זאת כדי למנוע מצב, שההלוואה יצרה לחברה הכנסה חיובית, בעוד עלות המימון של ההלוואה אינה הורואה מוכרת. משום מה מוצע לבטל סעיף זה. זו הצעה מרחיקת לכת. אין בדבריי ההסבר כדי להפחית מחומרתה. בחוק הקודם נקבע שהמשקעות החברה, בהן המניות ובהלוואות בריבית נמוכה כבחברה ריבית, שמרבית נכסיה מלוות מועדפים, תופחתנה התחייבויות החברה ריבית לחברה האם, בכך יקווצו פעולות חשבונתיות, כאשר בין חברות קשורות יש יחסים מורכבים של הלוואות והתחייבויות, וקודם כול יש לקדו מההלוואה את ההתחייבויות של אותה חברה. עתה מוצע לבטל הפחתת זו ולראות בכל השקעה ברוטו מלוות מועדף.

להטיל על הסקטור העסקי ואף בשמו ניכויים מיוחדים בשל אינפלציה, בולטת הכוונה להציגו כהקלה. מניסוח ההצעה בולטת המגמה לנסות ולגבות סכומי מס גבוהים בגין שנות המס 1980/81 ו-1981/82. אף-על-פי שאנחנו בעד העיקרון של סחימת הפרצה ומניעת היווצרותם וקיומם של מקלטי מס, המנוצלים כדי שלא לשלם מס, מגמה זו פגומה בעינינו בשיקול הדעת הענייני, והיא גרמה לכך שהממשלה — ונוכחתם בכך בדבריי שר האוצר היום, על-פי דעתי, והורעת בעל-דין כמאה ערים — הגישה לכנסת ב"בלו פרינט", בטופס הכחול, הצעת חוק מרושלת, אשר כבר בעת הדיון היום אין הממשלה עומדת מאחורי חלק גדול מסעיפיה. אני מכיר תודה לממשלה על כך ומסכים איתה, אבל איפה היא היתה אתמול ושלשום?

דוברים מוסמכים. של האוצר אתמול ושלשום — והיום שר האוצר — הבטיחו להוציא כמה סעיפים דרקוניים המופיעים בהצעה. לכן, אולי כדאי שתוחזר ההצעה כולה לממשלה לתיקון. כי הממשלה מסתלקת היום, או כבר הסתלקה, מחלק גדול של ההצעות ומהניסוחים. הרי לא ייתכן שהממשלה תגיש לאישור הכנסת חוק, שאין הממשלה תומכת בו עוד.

ראוי לחברי הכנסת לדעת, שבועדת הכספים כבר מתגלגלת הצעת חוק מיסוי בתנאי אינפלציה, שהממשלה נסוגה ממנה, וגם הוויאציה הקודמת של הצעת החוק המונחת לפנינו — ניכויים מיוחדים בשל אינפלציה 1981 — אשר אושרה בכנסת, לא הופעלה מעולם בחלקה הגדול, ואם יורשה לי לומר, בחלק הקובע.

אשר להקילת המלאי לחברות תעשייתיות. הצעת החוק מצמצמת באופן ניכר את המשמעות הגלומה בסעיף הקילת המלאי בחוק לעידוד התעשייה (מסים). הקילת המלאי הוגבלה בשנת 1980 ב-50% מהכנסת החיובית. עתה מוצע לצמצם עוד את היקף הקילה ולהגביל אותה ל-25% מההכנסה המזכה, הדיינו, חברות מפסידות וחברות שהרווחות שלהן נמוכה לא תוכלנה ליהנות מהקילת המלאי גם אם נפגעו — ואני אומר "גם אם" ואני מתכוון רק ליגס אם" הזה — מההשיק האיןפלציוני של המלאי. בפרט פוגע השינוי המוצע בחברות, אשר חללין הייצור והמכירה בהן הוא תהליך ארוך — אני מבקש את תשומת לבו של שר האוצר, ואם מותר לבקש דרכו גם את תשומת לב ירעציו — ויחס המלאי לתוצר הוא גבוה, לא דווקא בגלל חוסר יעילות, אלא סטרוקטורלית.

הצעת החוק מתבססת על ההנחה, שחברות התעשייה קיבלו הגנה יתירה לפי החוק לשנת 1980. שימו לב, לפי דעתי, הנחה זו נראית מופרכת, באשר כבר בשנת 1980, הוגבלה הקילת המלאי באופן משמעותי, ואלמלא השלכות המצטברות של הקילת המלאי בשנת 1979 שאנחנו — אני בכל אופן הייתי נגד המידה המפולגת שבה הם ניתנו ואשר בגינם היו חברות תעשייתיות שלא שלמו כלל מסים וגררו אתן הקלות מס גם לשנת 1980 — אבל בגלל הגרירה הזאת שנבעה מההקלות המפולגות של 1979 נוצר מצב שהחברות התעשייתיות שלמו מס ריאלי בשיעור גבוה מאוד בשנת 1980. אלמלא הקילות המלאי האלה הן היו משלמות מס ריאלי.

זאת התמונה המצטיירת בדעבד בשנת 1980, ואין היא נובעת מהכללים שקבענו לגבי שנת 1980, אלא מההקילות המופלגת של הכללים של 1979. לכן, ההגבלות המוגשות עכשיו נובעות מתמונה שנוצרה בשנת 1980. שאינה בגין החוק המתייחס לשנת 1980. אני מקווה שהובנתי.

ניכוי מיוחד בשל האינפלציה: ההצעה היא בהתאם להוראות החוק בנושא זה שנחקק ב-1981, המוסיפות

הצעת החוק מציעה לבטל את סעיף 17(10) לפקודה, המטיל רכיב והפרשי הצמדה למס הכנסה. עקרונית אני מסכים לזה. על-פי החוק הקיים חלה רכיבית על החוב גם לפני המועד החוקי לתשלום המס בעת שאין כל פיגור. מסיבה זו אין להעניש את הנישום אשר אינו יכול, אף אם רצה, לדעת מה הוא חובו למס הכנסה. כמו כן צריך, שריבית והפרשי הצמדה מוכרים לצורך ניכוי רק בשנה שבה שולמו.

לדעתי, אם שלטונות מס הכנסה סבורים, שהפיגורים כתשלום המסים מצדיקים העלאת המחיר האפקטיבי של פיגור לתשלום חוב למס הכנסה, יש לטפל בבעיה זו דרך קביעת שער ריבית אפקטיבית ולא רדיוקא על-ידי חקיקה מיוחדת, אשר תפריד בין חוב למס הכנסה לבין חוב אחר. צריך להיות דין אחד לגבי כל המסכת הזאת.

כמו כן, לאור העובדה שבתאריך המאזן אין באפשרות הנישום לדעת מה הוא סכום חובו למס הכנסה, האם מוצע שגם מס הכנסה ישלם על תשלומיית ריבית והפרשי הצמדה פטורים ממס? זו שאלה.

ולסיכום — הצעת החוק נראית לי מיותרת. מלכתחילה חוק המעבר הוא מיותר. על-פי סעיף 19 לפקודה, הסעיף הנוכחי, כפי שהתקבל במאריזיו, כולל כבר היום את מרבית הסעיפים המשמעותיים וההגיוניים הנכללים בחוק זה. כל אשר על שר האוצר לעשות הוא לבצע את מה שהוא הוסמך לו בחיקוק האחרון, והוא להגדיר את מושג ההון העצמי באופן שיעלה כקנה אחד עם עקרונות השיטה המוצעת לטיפול בבעיות השחיקה האינפלציונית של ההון ושל המס.

באמצעות הגדרת ההון העצמי על-פי העקרונות לעיל, מתאפשרת למעשה, או התאפשרה זה חצי שנה, הכנסת מרבית התיקון האינפלציוני המוצע בהצעת החוק הקדריה "מיסוי כתנאי אינפלציה" 1982, זו העומדת להיות מונחת על שולחן הכנסת.

הפעלת סעיף זה תאפשר מתן הגנה להשקעות בנכסים קבועים יצרניים והטלת מס על הרווח האינפלציוני — אי הכרה בהוצאות מימון — על השקעות במלונות מועדפים. ולכן, מלכתחילה כל העיסוק הזה וכל הבהילות הזאת של חקיקה בדרך הזאת, שמטעם בריאתה איננה יכולה להיות דבר רביר על אופניו, היתה נתוססת לנו, אילו התעשת האוצר והכין עם שר האוצר את החקיקה בסמכותו, ושהוא התמהמה ולא הפעיל אותם. אפשר היה להעביר את זה אחר כך בתקנות או בכל דרך אחרת ולהסדיר מזמן את הבעיה. אבל מה שלא נעשה מלכתחילה לא לעשות בדיוק. אני רק מקווה, שלאור המצב שנוצר, ותמדי יש הבדל בין מצב בדיכוד לבין מלכתחילה, יוצע כל מה שהוצהר כאן לוועדת הכספים בשם הממשלה, וזה יחסוך לנו הרבה זמן.

היות שאנחנו תומכים בעיקרון שמנחה את האוצר בהצעה הזאת, שכן תמכו בו בפועל כבר בחיקוק לחוק בסעיף 19 ב-1981, לא נוכל שלא לתמוך בחוק המוצע, מפני שבקריאה ראשונה תומכים בעיקרון ולא בלכוש המרושל שבו הוא הובא לכנסת. את הדיון עצמו נערוך בוועדת הכספים, כאשר היא תתחיל בדיון. עדיין אינני יודע כיצד תעמוד ועדת הכספים במעמסה הזאת, כאשר הכול מוגש לה ברגע האחרון. אבל דעתי האישית היא, שעל-פי המצב שנוצר יש להקדים את הדיון הזה לכל דבר אחר, וראוי שהממשלה תבקש פרוצדורה כזאת מוועדת הכספים.

היור' מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת אמוראי. רשות הדיבור לחבר הכנסת אליעזר אכטבי, ואחרי — לאחוריו הדיבורים ברשימה, חבר הכנסת ירחם משל.

בהצעת החוק מוצע, למשל, לראות ברכב פרטי מלווה מועדף. נראה לי שיש כאן ניסיון מחד לטפל בבעיה בכלים שאינם מתאימים. הרכב, הינו, לכל הדעות, נכס בחברה ולא מלווה מועדף. ואם יש לממשלה בעיה עם המיסוי על ההכנסה הזקופה הגלומה ברכב החברה, ואני מסכים שיש בעיה כזאת וצריך לטפל בה, עליה לטפל בה ישירות באמצעות חישוב גובה ההכנסה הזקופה. במידה שרואים ברכב הכנסה זקופה, יש להתיר לחברה כהוצאה את כל ההוצאות הכרוכות בו.

3. חקיקה רטרואקטיבית: הצעת החוק קובעת תיקון רטרואקטיבי של סעיף 19. ואני מתייחס למה שיש בחוברת הכחולה.

היור' מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת אמוראי, אחת סיימת את הזמן אבל אני ארשה לך... אך ברור —

עדיאל אמוראי (המערך):

אני שאלתי את מזכיר הכנסת והוא אמר לי שאני יכול —

יעקב גיל (המערך):

תן לו על חשבון הזמן שלי, ולא — אני אבקש רשות דיבור.

היור' מ' כהן-אבידב:

זה אינו קשור בזה. אתה יכול לבקש רשות דיבור ותקבל זמן מוקצב.

עדיאל אמוראי (המערך):

אני שאלתי את מזכיר הכנסת כמה זמן יש לי — — —

היור' מ' כהן-אבידב:

עשר דקות. נדמה לי שהתקנן אומר עשר דקות. יכול להיות שאני טועה. אתן לך — — —

עדיאל אמוראי (המערך):

אני בא לנושאים העיקריים: הצעת החוק קובעת תיקון רטרואקטיבי של סעיף 19. תיקון זה, המבטל את המצב הקיים לגבי הגדרת המלוות המועדפים, מוחל על-פי הצעת החוק רטרואקטיבית לשנת המס 1981/82. כמו כן קובעת הצעת החוק רטרואקטיבית את שיעורי הריבית שלא תותר לניכוי בגין סעיף 19, והשר אמר שהדבר אינו מתייחס לשנים 1971 ואילך. אבל בחוברת הכחולה הדבר קיים, ואמרת שהיה ראוי להגיש חוברת כחולה חדשה.

אין להעלות על הדעת, כמובן, חקיקה רטרואקטיבית וביטול חוק הקודם, אשר חייב את שר האוצר להתקין תקנות בנוגע להון העצמי. זה כשלעצמו שינוי חמור. יש להתנגד לכך. ואני אתמוך בכל נסיגה מתקיקה רטרואקטיבית, גם עקרונית וגם עניינית.

מה ששייך לליקויים בשומה העצמית, סעיף זה מנסה לטפל בבעיית עיכוב תשלום המס, אדוני השר, בכלים שאינם מתאימים ובנימוקים חסרי בסיס. לדעתי, בסעיף אחר מוצע לבטל הכרה בהוצאות מימון ששולמו בגין פיגור בחוב למס הכנסה, וההסבר לסעיף זה מתבסס על כך שכדאי לדחות חיובות למס הכנסה, בשל ההכרה בריבית ובהפרשי הצמדה.

אנשי האוצר הודיעו, שהם שוקלים לבטל סעיף זה, ולכן יש להחזירו אליהם. בייחוד נכון הדבר משום שהסעיף נוסח ברשלנות. לא נקבע בו כמה זמן יש בידי פקיד השומה כדי לדרוש תיקון השומה.

עוד בעיה — הכרה בריבית והפרשי הצמדה על החוב.

— הצעת חוק מס הכנסה (ניכויים מיוחדים בשל אינפלציה) (הוראת שעה ותיקוני חוק) —

על כך וכל הזמן עמדנו על כך. משום כך, כאשר ראיתי את החוק הזה ואת החוק הכללי שיושג בתורש יוני השנה, לדברי שר האוצר, אני חייב להגיד דברים ברורים. שאין לי, כחבר הכנסת וכמזכ"ל ההסתדרות, עניין לעשות צעד שימנע את סחימת הפרצות בקטעים האלה. אני חושב, שכל אחד חייב לדעת, שאנו עדים תקופה די ממושכת לכך, שיש בריחת הון מהחלק היצרני לפעולות הוניות ולעסקות הוניות וגם רווחים קלים מהון ספקולטיבי. את זאת טענו כל הזמן. ואם יובא חוק שימנע פרצות אלה, ויכול להיות שאין בכך די, ממוחבנו לעודד עקרונות את הנושא הזה. יש גם כמה דברים לא מובנים, ואני יכול לצלול בכל הסעיפים ופרטי הסעיפים שהזכירו כאן חברי הכנסת עד אמוראי ואליעזר אבטבי. אבל אני הבינוני כל הזמן, שכל החיסכון לצורתי והשונות והבוסות נועדו להלווים הון לתעשייה, לחקלאות, לחלק היצרני. אני יכול להבין את הפרטים למה צריכה התעשייה להלווים הון לבוסה. הדרך הנכונה טרית הווא איננה מקובלת עלי.

אני מדבר כאדם המבין את החוק, בצורה הפשוטה ביותר. המגמה הקיימת בחברה הישראלית, ואנו עדים לכך תקופה די ממושכת, היא מגמת עסקות הוניות. אנשים עשו רווחים גדולים בעסקות של הון ופחות ופחות בעסקות בחקלאות ובתעשייה. כל הזמן טענו שיש לצדוד עם הפנים לייצור החקלאי והתעשייתי. ולהפנות פחות כסף לרווחים גדולים מאוד ומהותיים, ששיבשו את אורח החיים שלנו ברווח קל מעסקות הוניות. לכן בנקודה זאת אני רוצה שתהיה אי-הבנה, כשם שיש לבחון את התופעה של מעבר מפעלים מייצור לייבוא.

חוק זה צריך לאפשר מניעה של שחיקת ההון העצמי וריכוז הון מהחיסכון העממי בצורותיו השונות לעידוד הצמיחה הכלכלית.

אני רוצה להציע מחשבה נוספת, שהבאתי אותה גם לפני שר האוצר. יש קונצרנים, שיש להם מפעלים לא רווחיים ומפעלים רווחיים, מפעלים שהמאזן שלהם שלילי ומפעלים שהמאזן שלהם חיובי. הצעתי, ואני מוכן להציעה גם מעל במת הכנסת: ייעשה מאזן משולב, בתנאי שהרווח וההכנסה הנוספת שנוצרה לקונצן על-ידי המאזן המשולב תופנה, בפיקוח האוצר, להשקעות בתעשייה ובחקלאות. הכרחי לעשות זאת.

אדוני היושב ראש ואדוני שר האוצר, החוק הזה, ובעיקר החוק המלא שבדרך, עוררו תסיסה בציבור. הייתי רוצה לחזור ולומר, שוראי אין כוונה, וצריך להיות ברור שאין שום כוונה לפגוע או להרגיז את החסוכים למיניהם. הודעת זאת פעם, שמעתי את הדברים משר האוצר, והשאלות מתחילות לחזור. אני רוצה להגיד במפורש מעל הבמה הזאת, שאני חושב שאסור לפגוע בשום צורה של חיסכון. כל מי שתוחק צריך לדעת, שכל תיקון של חוק זה או זה חייב להוציא מהחבל את החסוכים, שבתקופה של אינפלציה לא הוציאו את הכספים האלה לצריכה אלא הפנו אותם לחיסכון. צריך למנוע שמועות, ויש שמועות שהחוק הזה בא לפגוע בחסוכים. גם אם אין כוונה כזאת, כבר יש רגישות. אני רוצה מעל במה זו לחזור ולהודיע, שבענו זאת מפורשות גם מהממשלה, שאין כוונה כזאת. אסור לפגוע בחיסכון של 600,000 כתי"א, שחשכו בשביל ילדיהם ובשביל עצמם למטרות שונות, והרי זה חיובי שלא להוציא כספים אלא לחסוך. החיסכון יגבר אם ידעו, שכשום אופן לא ייפגע החיסכון בתקופה של אינפלציה.

דבריי ההסבר לחוק מס הכנסה (ניכויים מיוחדים בשל אינפלציה) (הוראת שעה ותיקוני חוק) כתוב: "מוצע שהבסיס לחישוב סכום הניכוי, שתכליתו הגנה בפני שחיקת אינפלציונית, יהיה ההכנסה הנקייה מעסק לאחר שהופחתו

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, מאז יש אינפלציה, זה שנים מספר, ציינו לחוק שיהיה בו כדי למנוע שחיקת ההון בעסקים ומניעת שחיקת המס. אני מברך היום את בעלי היוזמה, את שר האוצר, הרעיון כשלעצמו הוא כהחלט במקומו והוא חשוב. הרעיון לסייע לגורמי יצוא ולעסקים שלא ייפגעו כתוצאה מהאינפלציה הוא חשוב ביותר בתקופה זו.

אולם, ברצוני להעיר הערות מספר על דברים שאני חושב שיש לתקנם בחוק. תחילה, האפליה של הסקטור החקלאי לעומת התעשייתי ממשיכה בחוק הזה ועומדת בעינה, אולם היא שונתה במקצת, אין לי ספק בכך. אבל אין זה אומר שהאפליה בוטלה. התעשייה קיבלה בשעתה הטבות בעניין מס אינפלציוני בסדר גודל של 50%, אחר כך פחות מזה. בחקלאות המסיימום שהגענו אליו לאחר מכן היה 10%. וציפינו שהנה, כאשר משרד האוצר יציע חוק, הוא ישווה את שני המגזרים — התעשייה והחקלאות. אך לא די שלא תוקן העיוות של העבר, אלא החוק מפלה היום בידועין את החקלאות לרעה. לכן אני חושב שיש פה מקום להערות ולתיקונים.

נכון, יש גורמים אובייקטיביים, ולא כל כך קל לעשות שהעניינים האלה יהיו דומים או זהים. אבל הדבר ניתן, אם רוצים לעשות את המאמצים הדרושים כדי לעשות השווה יחסית בין ענפים יצרניים. כאשר אנו מבקשים להשוות את התנאים של החקלאות לאלו של התעשייה אמרים לנו: נתנו לחקלאות, או למטעים, כ-400 שקל לדונם פרי מניב המעובד בשלחן מלא. לרעת, מי שמציע 400 שקל לדונם אינו יודע מה הן התשומות בחקלאות. דונם מטע כיום עולה למגדל בתשומות חקלאיות בין 15,000 ל-16,000 שקל. 400 השקל המוצעים אינם אלא 4% בלבד. מוטב היה שלא לתת את 400 השקל כלל; זה עדיף מאשר לתת איזה סכום הרתוק מלהיות משהו שמחקה על הדעת. אינני מבין מדוע לא נקבע אחר, כמו לגבי כל מוצר אחר. אני מבין שהקמת הבעיה האובייקטיבית שצינתי, ודונמים אחרים אינם דומים. בריוק לתעשייה כמוצר זה או זה, אבל ניתן במחשבה מעמיקה להגיע לתשומות הריאליות, ואת זאת יש לעשות: 1.

לרעתי, צריך לפשט כללית את תהליכי המס. אני יודע שגם אנשי המס במחאות עומים לעיפה ויש פיגורים, ובאופן אובייקטיבי לא ניתן להתגבר על כל התשומות ועל כל השומות שנגררות משנה לשנה במשך שנים רבות ולא ניתן לסגור אותן. אני תומך בחוק בשל מגמתו ומטרותיו החיוביות. אולם נציע בועדת הכספים כמה תיקונים: 1. השוואת תנאי החקלאות לתעשייה, ולא כמו בעבר. אם כבר מתקנים את החוק, הבה נעשה מקסימום של צדק; 2. נושא הניכויים והפחת צריכים להיות על כסיס תשלומים מותאמים ריאליים; 3. ובנוסף לרטרואקטיביות, כפי שהעיר חבר הכנסת עד אמוראי, בקשר לסעיף 19 — בסעיף זה באמת יש לחשוב היטב אם צריך להגיע לרטרואקטיביות עד שנת 1975, או לנסות לצמצם את התקופה.

היו"ר מ' כהן-אביב:

תודה לחבר הכנסת אבטבי. רשות הדיבור לאחרון הדוברים היום, חבר הכנסת ירוחם משל.

ירוחם משל (המעריך):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, החוק הזה עוזר בציבור ציפיות וגם תהודות.

בנושא הציפיות, אני חייב להודיע פה, ששנים רבות חשכנו שצריך למצוא דרכים לסתום פרצות שבאות לעודד עסקות הוניות וגם תופעה של הון ספקולטיבי. כל הזמן דיברנו

שהדיון מחקיים בחלקו על חוק שלא הוגש, ואינו מתקיים על חוק שהוגש.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

ביצה שטרם נולדה. — — —

שר האוצר י' ארידור:

אבל אני זרקתי זאת לחשבון החסכונות הגדולה, שגם אני מודה בה. גם לי לקח זמן ומאמץ ללמוד אותה. הדברים האלה מסובכים מאוד, טכניים מאוד, וקשה מאוד להתמצא בכל הפרטים של התיקונים הטכניים, כך שיכולה לקרות אי-הבנה.

מה שקשור לחוק עצמו, הגשנו הצעת חוק בחוכרת הכחולה, והיא באה לדון ציבורי. אנחנו בעד הדיון הציבורי בהצעת חוק שלנו, ואנחנו רוצים להתחשב בדיון הציבורי. כפי שיכולה להיות אי-הבנה אצל חברי כנסת כאשר לנושא הדיון יכולה להיות מחשבה שנייה במשרד האוצר לגבי פרטים מסוימים, לא לגבי הנושא כולו, אבל לגבי פרטים מסוימים בדיון.

הורענו מראש, שאנחנו מקבלים כמה הערות שהועלו בדיון הציבורי. כללתי את הדברים האלה כנאום הפתיחה. אני רואה בזה שום פסול. להיפך, כפי שחבר הכנסת שבח וייס אמר —

יש לשבח את משרד האוצר על שהוא מתחשב בהערות ציבוריות. נניח, לדוגמה, מצב שבו מעכירים את החוק הזה, ללא תיקונים מצדנו, לוועדת הכספים, ובוועדת הכספים מעירים אותן הערות שהעירו בציבור, יבוא נציג הממשלה לוועדת הכספים ויגיד: שמעתי הערות אלה, אני מקבל אותן. זה תהליך שגורתי. לוא הייתי אומר, שתהליך כזה איננו יכול להיות, היו באים בטענה מדוע אין שועים להערות נכונות. במקום לתכות עד לשלב של ועדת הכספים, אני בא עם ההערות האלה עכשיו. אני אומר, שהממשלה לא רק שלא תחכה להערות כאלה מצד חברי ועדת הכספים, אלא היא עצמה תזווג את החלקן. אני חושב שזו פרוצדורה נכונה. המראה רגילות לביקורת ציבורית, ואין שום סיבה לקטרג עליה; להיפך, צריך לשבח אותה.

אני אומר את זה גם לגבי חוקים אחרים שנגיש, ודאי יש היום הערות גם על חוק המסים האינפלציוני המקיף. המגמה והתנופה של החוק הזה יישארו כפי שהן, כפי שסיכמנו בוועדת השרים לענייני כלכלה וכפי שהסברתי כנאום התקציב. אם יש פרט כלשהו שיש בו משגה, שאיננו משנה את המערכת היסודית של החוק, אני רואה שום סיבה שלא לחקנו.

בעקבות ההערות האלה, שכללתי כנאום הפתיחה שלי, כבר אי-אפשר להשמיע טענה כלשהי על חקיקה רטוראטיבית. אמרתי כנאום הפתיחה של דיוני התקציב, שלא תהיה חקיקה רטוראטיבית. לדעתי, לא הייתה יכולה להישמע טענה כזאת על חקיקה רטוראטיבית גם קודם, אבל כדי למנוע יכרות שולית כנושא, הכנסנו את התיקונים, שוב, אני מאשים את חבר הכנסת עזר אמורי ואני בא אליה בטענות, זה היה כתוב כנוסח הכחול — אבל, כנאום הפתיחה שלי לדיון היום הורעתי במפורש, שלגבי הסמכות של פקיד השומה לקנוס ינישם על הצהרת-חסר, אנחנו מבטלים את ההצעה לסעיף הזה, מפני שאנחנו מאמצים את אי-ההכרה כריבית כהוצאה. אם כן, צריך לפעמים גם להקשיב לדברי השר שפותח את הדיון ולא להתייחס לדבר שהוא עצמו ביטל אותו. הפעם, חבר הכנסת אמורי, לא תוכל אפילו להיטען הטענה שלא היתה אפשרות להקשיב, כיוון שסיעת המערך הפריצה, מפני שהפעם היא לא הפריצה.

הערה נוספת באותו כיוון היא העניין של תיקון סעיף 19, בעניין ההון היסודי והרחבת המלוות המועדפים. ביצע

ממנה גם הניכויים האישיים, אך לפני ניכוי שלי החוק המוצע.

אדוני היושב-ראש, כבר כמה שנים אנחנו מצביעים על אי-שורין בין אלה שמנכים מהם את המס במקור בכל חודש וחודש ובין האחרים, וגם חבר הכנסת עזר אמורי דיבר על החישובים השונים של אלה המגיישים דין-וחשבון שנה. מציבור העובדים השכירים, המשלם מס אמת, מנכים את המס כטרם קיבל את המשכורת. האם אין צורך בכך, ששר האוצר יענה לתביעה לתת ניכוי מס מוכר ע"ד 10%, בהתאם לדירוג, לאלה שמנכים להם מס במקור? אם מדברים עכשיו בלי הפסק על מניעה של שחיתת הון עצמי, ואני מסכים לזה, ומדובר בחישוב המס של חברה, יש מקום שהכנסת ושר האוצר ישימו לב גם לעניין זה שאני מדבר עליו. אנחנו מבקשים שוב משר האוצר, שבהודמנות זאת ישיב בחיוב על פניות שהפנינו אליו מדי פעם בפעם, וגם לקודמיו. כשם שיש לדאוג לחיסכון העצמי, ועל כך יש הסכמה, יש גם להיענות לתביעה המוצדקת שלנו כעניין השכירים שמנכים מהם מס מדי חודש בחודש, לעומת אלה המשלמים את המס בסוף השנה, גם אם הם צריכים לשלם ריבית. אין ספק שהשכירים הם הרוב המכריע של משלם מס אמת.

הושמעו כמה טענות בקשר לחוק הזה, כגון אלה של חבר הכנסת עזר אמורי לסעיף-הרטוראטיבי זה של חבר הכנסת אליעזר אבטבי. יש בחוק סעיפים שונים, ודאי שאי-אפשר לברר אותם כאן. טרם ירדתי-לסוף כל הפרטים, וחבר הכנסת עזר אמורי הסביר פרטים רבים בחוק מורכב זה. אין ספק שאין מקום להצביע נגד העברת החוק לדיון בוועדה. עם זאת, אני מקווה שגם שר האוצר וגם ועדת הכספים יוכלו לשמוע טענות צודקות. למשל, תעשייתם אמרו לי שהחוק הזה פוגע בהם. אני מוסמך לדבר על הפרטים, אבל הביטוי מורכב, אדוני שר האוצר, שכונות החוק היא לעודד את החלק היצרני בחקלאות ובתעשייה. אבל אם יש להם טענות, ודאי צריך יהיה להקשיב להם בוועדת הכספים, כדי למנוע גם הרגשה לא טובה. החוק ביסודו טוב ומגמתו חיובית. אני מקווה שהודמנות זאת שתהיה גם היענות לפנייה בעניין השכירים, שמנכים מהם מס במקור. ועדת הכספים ודאי תדון בפרטים. אני אצביע בעד העברת החוק לוועדת הכספים להכנות לקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר כנסת משל. אני מזמין את כבוד השר להשיב.

שר האוצר י' ארידור:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לגבי הדיון היום בחוק מס הכנסה (ניכויים מיוחדים בשל אינפלציה) (הוראת שעה ותיקוני חוק), התשמ"ב — 1982, קרה דבר יוצא דופן בכנסת. אתמול הודיעו ברדיו, שאני עומד להגיש לאישור הכנסת את החוק הגדול על מיסוי אינפלציוני כללי. הפתרון המקיף להודעה זאת לא היה שום יסוד. לא היה כוונתי להגיש נושא זה היום לאישור הכנסת, והוא יגיע ישירות לוועדת הכספים. אבל כיוון שהיתה הודעה ברדיו, שאני עומד להגיש את החוק המקיף לאישור הכנסת, חלק מחברי הכנסת התייחסו בדיון היום לא להצעת החוק שהגשתי בפועל לאישור הכנסת, אלא להצעת החוק שלא הגשתי לאישור הכנסת. מטאת כבודם, לא אזכיר את שמותיהם, אבל חלק מהדיון היום היה על חוק שלא הגשתי לכנסת, ועוד תהיה הודמנות לחוות על כך דעה.

לפיכך, חלק מהביקורת שהושמעה היום, מדרע בהצעת חוק שהגשתי אני פותר את הבעיות שעליהן דיברתי בבחינת שינוי יסודי — ההפניה מהשקעות פיננסיות להשקעות יצרניות — אלו באמת אינן נפתרות בחוק הזה. הן נפתרות בחוק אחר. יגיע זמןן והן תיפתרנה. אני חושב שזה דבר יוצא דופן בכנסת,

חוברת י"ט, ישיבה ס"ח, י"ג באדר התשמ"ב (8 במרס 1982)
— הצעת חוק מס הכנסה (ניכויים מיוחדים בשל אינפלציה) (הוראת
שעה ותיקוני חוק) —

שכאשר התעשייה מקבלת העדפה של 25%, ויתר הסקטורים
— 15%, התעשייה יוצאת מקופחת.

באשר לפישוט מערכות המס — אנחנו צועדים כל הזמן
בכיוון של פישוט מערכות מס וביטול מסים. הוראתי על כך
בנאום התקציב. כיצענו זאת גם בשנה שעברה. הכוונה היא
לביטול מסים מעוותים. הייתי שמח לראות קיבלתי עידוד נוסף מן
האופוזיציה בנושא זה. מינינו שתי ועדות, המטפלות גם
בפישוט מערכות מס הכנסה, מסים ישרים, וגם בעידוד
השקעות הון. אנחנו דנים בהמלצות שלהן ומנסים לבצע פעולה
טובה.

באשר לפנייתו של חבר הכנסת משל, לגבי מס על שכירים
— אמרתי במפורש, שאנחנו מוכנים ללכת להורדה מסוימת
של נטל המס — מס הכנסה. זה קשור בקבלת הסכם תוספת
יוקר מלאה, כפי שהגדרתי אותו בנאום התקציב. אני מקווה
ששיחות ובידורים בין הממשלה ובין ההסתדרות יביאו
להסכמה בנושא הזה. כאשר הממשלה, כמו שאמרתי, מוכנה
לתת את תרומתה בהקלה מסוימת של נטל המס. נתנו הקלה
כזאת גם לפני שנה.

אין טעם להיכנס לפרטים נוספים לגבי ההערות שהושמעו,
מאחר שגם האופוזיציה הודיעה שהיא מסכימה להעברת הצעת
החוק לבידור נוסף בוועדת הכספים. כיוון שכך, נמשיך בבידור
הזה בוועדת הכספים. אני מבקש להעביר את הצעת החוק
לוועדת הכספים.

היו"ר מ' כהן-אביב:

תודה לשר האוצר. חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת,
להעביר את הצעת החוק. להכנתה לקריאה שנייה ושלישית,
לוועדת הכספים.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק מס הכנסה
(ניכויים מיוחדים בשל אינפלציה) (הוראת
שעה ותיקוני חוק), התשמ"ב—1982,
לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר מ' כהן-אביב:

חברי הכנסת, הישיבה הבאה תתקיים, אם ירצה ה', ביום
חמישי בשעה 11:00. הישיבה נעולה.

שהודעתי שלגבי חברות אחקין את התקנות בעניין ההון
העצמי, ולגבי יחידים תהיה האופציה לוותר על כל התיקון של
1981, אם לא נראה להם שזה מיטיב אתם. באותו רגע אין שום
בעיה של רטרואקטיביות גם בנושא הזה. כיוון שכך, אין שום
היבט רטרואקטיבי להצעת החוק המונחת לפנינו.

אם יש פגמים בהוראת השעה, הרי זה מוכן מאליו, מפני
שזו הוראת שעה במפורש. את החוק הכולל, הפותר את בעיית
המסיו האינפלציוני — דהיינו, שלא יוטל מס על רווחים
אינפלציוניים מדומים ויוטל מס על רווחים אמיתיים — אנחנו
מגישים כנפרד. ברור שתמיד אפשר יהיה להשוות את הוראת
השעה עם החוק. הכולל ולשאל מדוע הוראת מסוימת בחוק
המסיו האינפלציוני — דהיינו, שלא יוטל מס על רווחים
מסוים של המערכת על-חשבון פתרון מדויק יותר של הבעיה.
זה טבעה של הוראת שעה. אנחנו מציעים את הצעת החוק
כהוראת שעה. אני מקווה שבתיקונים שהכנסנו בהוראת השעה
הזאת לגבי הוראת השעה הקודמת עשינו יותר צדק גם עם המס
וגם עם הנישום. אין כאן שאלה של אפליה. חבר הכנסת
אמוראי טוען, שאנחנו מציעים עכשיו שלא להכיר כהוצאה
בהוצאות ריבית, והוא שואל: מה יקרה אם יהיה חוב של
שלטונות המס? הצענו בהוראה המקיפה, שהוגשה לפני קרוב
לשנה, על-יסוד דוח ועדת גבאי, שלא להטיל מס על החוב
המגיע לנישום. כך שיש סימטריה.

עדיאל אמוראי (המערכ):

אבל היא עדיין לא אושרה.

שר האוצר י' ארידור:

היא עדיין לא אושרה, אבל מבחינת העמדה של הממשלה,
זו תהיה העמדה גם בהצעה שתאושר, כך שתהיה סימטריה
בנושא הזה.

נתנו לחקלאות הטבה מיוחדת. אנחנו נותנים העדפה
לתעשייה על-פני סקטורים אחרים. חוגי התעשייה טוענים,
שההעדפה שניתנת להם איננה מספקת: חוגי החקלאות
טוענים, שההעדפה לתעשייה גדולה יותר משלהם, אף שיש
העדפות מיוחדות לחקלאות שהתעשייה איננה מקבלת אותן.
כל הנושאים האלה יש שאלה של אומדן. לפי הערכה שלנו,
כפי שאמר חבר הכנסת אמוראי, ההעדפות בעבר היו יותר מדי
גדולות. אנחנו הולכים עכשיו לצמצם אותן. אינני חושב

הישיבה ננעלה בשעה 12:39.